

87/982

3 vob. in 1

ZXO

£475

Samml:

1. Rosenberg
2. Gipskahn
3. Hocklaster

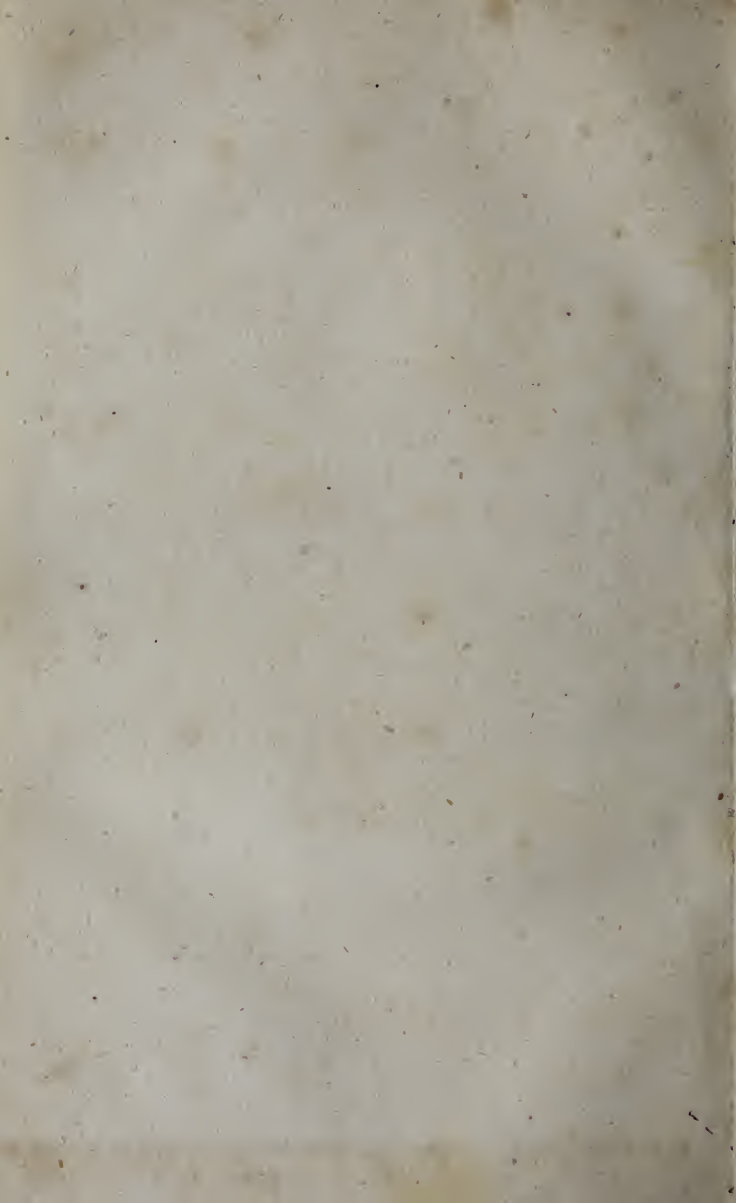

Utsigt af Sko Mästarens Slott och Kyrkha

Benryck af C. Müller

SKO-KLOSTER

BESKRIFNING

ÖFVER

SKOKLOSTER,

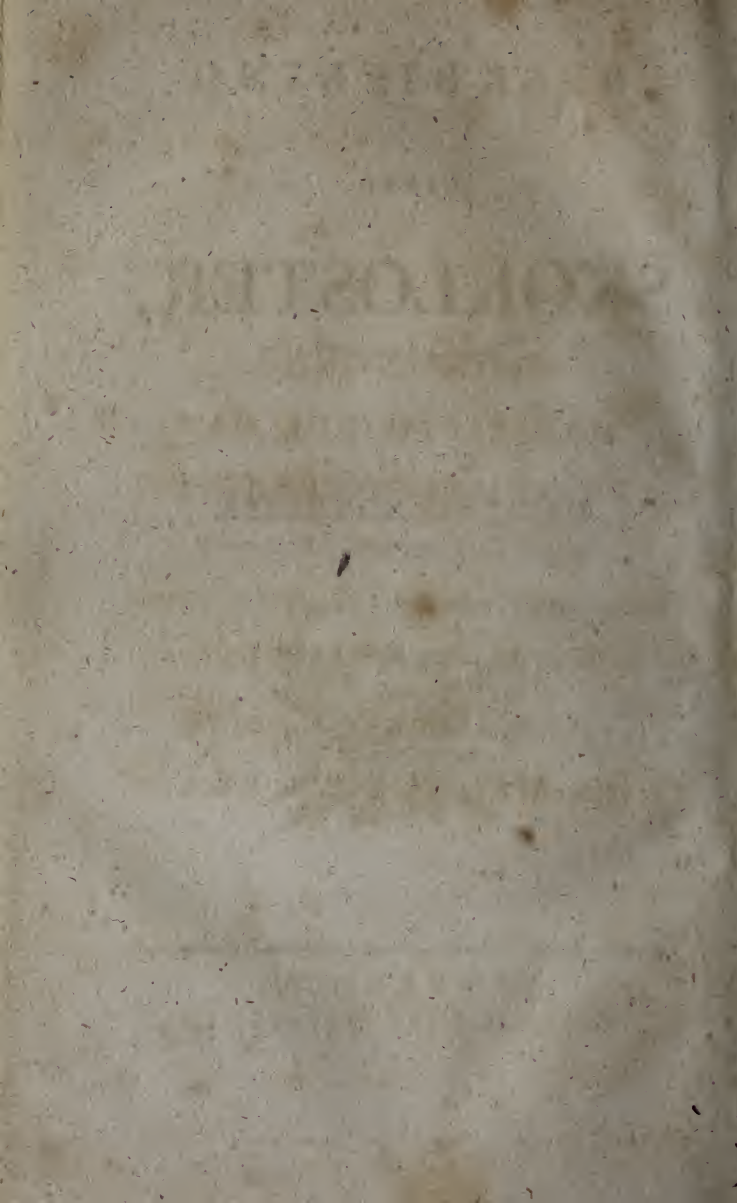
AF

CARL FR. ROTHLIB.

STOCKHOLM,

Tryckt hos CARL DELEEN, 1819.

KONUNGENS

HÖGSTBETRODDE MAN

EN AF RIKETS HERRAR,

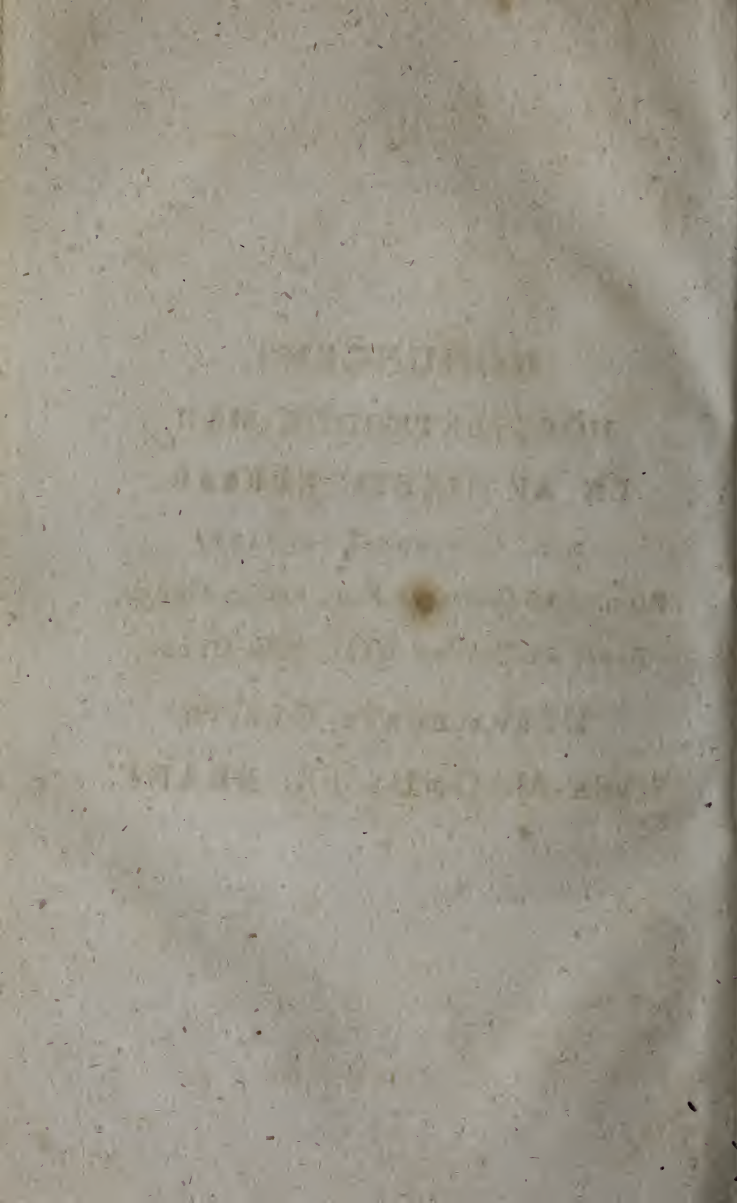
F. D. CAPITEN-LÖJTNANT,

RIDD. OCH COMM. AF KGL. MAJ:TS ORDEN,

RIDD. AF KONUNG CARL XIII:S ORDEN,

HÖGVÄLBORNE GREFVE

HERR MAGNUS FR. BRAHE.

EDERS EXCELLENCE!

*F*lera skäl göra det mig til pligt, at vördnadsfullt tilegna Eders Excellence detta Arbete. Ättling af de vidtfräjdade Släkter, som grundlagt och förskönat Skokloster, har Eders Excellence, såsom dess nuvarande ägare, egnat detta Ställe den omvårdnad, genom hvilken det ännu står bevaradt i sin gamla pragt, väckande hos alla åskådare, med heliga minnen af Braher och Wranglar, den stolta känslan af at, som Svensk, äga en Historia. Men til dessa, jag ville säga, allmänna skäl, har jag, at hembära Eders Excellence detta offer, et mera enskilt, i minnet derom, at det var genom Eders Excellences ynnestfulla bevägenhet at lemna mig fritt tillräde i den

Ridderliga Familje-Borgen, som mig bereddes möjlighet, at fullborda denna Beskrifning. Atankan häraf gör, at julistigare jag inser ofullkomligheterna af mitt arbete, ju mera tvekande blir jag, at framlägga det för Dens ögon, som bäst kan dömma huru föga det svarar mot den förekommande godhet mig blifvit bevisad. Min enda förhoppning är dock, at Eders Excellence uplyst inser at talang och skicklighet icke bero af den egna viljan; men at deremot Eders Excellence på hvarje sida i Boken skall finna spår af mitt innerliga bemödande, at, i mån af mina krafter, värdigt svara mot det mig visade hedrande förtroende. Med djup vördnad har jag äran framhärda

Eders Excellences

ödmjukaste tjenare,

CARL FR. ROTHLEB.

Skoklosters Kyrka och Slott med Socknen af samma namn äro belägna i Häbo Härad och Upsala Län, 6 mil ifrån Stockholm och nära 2 mil från Upsala, på en i sjön Mälaren utskjutande udde eller halfö, omgifven af den så kallade Bondkroken, Skofjärden, Ekolen och Gärran, samt äger landfäste mot Häggeby Socken. Då man ankommer sjöledes, är anblicken både skön och imponerande. Den åldriga Kyrkan, Slottet med sina torn och flere andra byggnader framställa den vackraste tafva, och med otålighet önskar man at upnä stranden, för at närmare få se och lära känna allt hvad man hört berättas om det i så många afseenden märkvärdiga Skokloster. Jag anlände sjöledes. Redan på förhand förflyttade jag mig med tankan til de tider, som sågo dessa byggnader upresas; redan föreställde jag mig huru de heliga Jungfrurna i Skokloster afhörde Messan och begingo deras andakt i samma Tempel, som nu visade sig för mitt öga; huru de i deras ensliga boningar kanske ofta begreto det öde, som skiljt dem från verlden och allt verldsligt. Men snart gick jag från detta tidvarf, utmärkt af mörker och vidskepelse, ehuru derjemte af mycket ädelt och stort, til den ljusare tid, då Svenskarne genom en stor Konungs kraftfullhet, fördes til odling och uplysning; då en följd af store Män och Hjeltar prydde Thronen, omgifne af de störste Härförare och Statsmän, som

Historien vet omtala — til den tid, då Konungarne kunde belöna dessa Härförare och Statsmän på et sätt, som svarade mot de förras önskan och de sednares förtjenster. Ju närmare jag nalkades Skokloster, ju lifligare erinrade mig Häfderne, att detta Herrsäte lemnades af Carl IX och den store Gustaf Adolf til belöning åt tapperheten och förtjensten, åt *Herman Wrangel*; samt at det ägdes och förskönades af hans lika ryktbare Son, *Carl-Gustaf Wrangel*: Män, hvilkas bragder Historien förvarar och hvilkas minnen ej skola förgås, så länge dygd, ära och mandom äga något värde. Jag skyndade sedan med tankan förbi den tidpunkt, då man glömde eller ville glömma hvad sådane män gjort för Fäderneslandet, då et öfverdrifvet nit och ofta afund ej ville ihågkomma förfäders förtjenster, utan sökte beröfva värdiga efterkommande den belöning, de med rätta ärft och om hvars besittning de heligaste försäkringar gjorde dem förvissade. Men jag gladdes likväl att veta det Herman och Carl Gustaf Wrangels ädle ättlingar kunnat bibehålla och ännu ägde deras Anherrars jord — at de ännu voro i besittning af den Borg, som Carl Gustaf Wrangel åt sig och dem upbyggt; och med blandade känslor, vid hägkomsten af hvad som varit och hvad som är, landsteg jag vid Skokloster, i afsigt at deröfver författa en Beskrifning, hvartill en skickligare än jag dock bort upträda. Jag skall likväl efter yttersta förmåga söka upfylla hvad Läsaren, i anseende til ämnet, har rätt at fordra, och med nöje mottaga den sakkunniga och oveldiga granskarens med fog framställda anmärkningar.

Först ärnar jag i korthet omtala sjelfva orten, som nu utgör Skoklosters Socken, i äldre tider och för det närvarande; sedan det Nunne-Kloster som här varit beläget samt Kyrkan; och slutligen Slottet, med de märkvärdiga och dyrbara Samlingar der förvaras.

I fordna tider har den Ort, som nu utgör Skoklosters Socken, kallats Skoglandet, Skogbolandet, emedan hela trakten varit mycket skogbeväxt. Äfven finnes at orten kallats Sjöö eller Sjölandet, såsom til största delen omgifven af vatten. Klostret och Kyrkan hafva derföre i långliga tider fått namn af Skoug Kloster, Skoug Kyrka, Socknen kallats Skougs Socken och Invånarne Skougboer. Ehuru detta namn förekommer i handlingar äfven under sednare tider, har dock efter hand och redan då Klostret ännu ägde bestånd, det blifvit förkortadt til Sko, och slutligen har både Socknen och Sätessgården, likasom til et minne af det fordna Klostret, blifvit kallade *Skokloster*.

Socknen består nu af $19\frac{1}{2}$ mantal, af hvilka $5\frac{5}{8}$ äro Säteri, nemligen Skoklosters Sätessgård $4\frac{1}{2}$, Kadala 1 och Bagarbo $\frac{1}{2}$ mantal, $12\frac{1}{2}$ mantal Frälse, och ett mantal Krono eller Prestgården.

Jordmänen är medelmåttigt bärande, och vid hvarje Bondhemman utsås ej öfver 8 eller 10 tunnor årligen. Ängsvallen och betesmarken äro ringa; men tillräckligt skog finnes, och vid hvar Bondgård äro fruktgifvande Trädgårdar, hvarjemte Allmogen drager mycken fördel af et rikt fiske i den Socknen omgifvande sjön Mälaren.

Inbyggarne hafva här som på andra or-

ter i Riket, i äldsta tider och före Christendomens införande, försummat jordens odling, som ensamt sköttes af kvinnorna, och sysselsatte sig, utom boskapsskötsel, merendels med härnader och så kallade Vikingafärder.

Ännu finnas stora lemningar efter et Fäste vid hemmanet Qvarnslöt, äfven Lugnet kalladt, $\frac{1}{2}$ mil ifrån Slottet, inom Skoklosters Socken, på en höjd vid sjön, hvilket troligen varit en så kallad Vikingaborg, der Invänarne vid sin hemkomst ifrån härnader och sjöröfverier inlagt deras vunna ägodelar och sjelfve funnit skydd emot anfall. Ruinerne af detta Fäste, som nu äro öfver allt skogbevuxta, bestå dels af en stor mängd mossbevuxna gråstenar, af hvilka en del äro nedramlade och kringspridda och så ofantligen stora, at det är nästan obegripligt huru de af menniskor kunnat handteras; dels af en nästan cirkelformig mur, sammansatt af lika stora stenar, utom på södra sidan, der hårda berget vidtager til en ansenlig höjd. Denna mur synes vara omkring 100 famnar i omkrets, med tre ännu synliga ingångar, i vester, norr och öster, af hvilka de tvenne förra synas varit beqväma att införa fribyte ifrån sjön, men den sista antingen för at göra utfall eller utföra boskapen på bete. Fästet har fordom utan tvifvel varit omgifvit på trene sidor af vatten, och belägenheten ypperlig at der försvara sig mot en anfallande fiende. Jag besåg stället med upmärksamhet och föreställde mig huru de fordna Göther för 10 eller 12 århundraden tillbaka, inom dessa nu mossbevuxna och kullfallna murar, vid eldbrasan roade sig med sagor och sånger, druc-

ko ur sina horn och beredde sig til nya strider och ströftåg, och med åtankan på alla menckliga verks förgänglighet, lemnade jag den gamla Borgen, för at bese den nedanföreliggande vackra dalen, hvars romantiska skönhet är verkligen förtjusande och som under namn af Lugnet i sednare tider fått et slags namnkunnighet, af helt annan beskaffenhet, hvarom framdeles skall nämnas. Men hvad jag ej nu bör förbigå, är at jag fann, utmed den genom dalen löpande lilla strömmen en Runsten, til hälften endast öfver jord, hvars påskrift var nästan utplånad och blott til en liten del synlig nerrvid jorden *).

Någre hafva förment at denna Borg blifvit upbyggd til et värn emot Esterna; men då man betraktar ortens belägenhet samt at Esterne oförmodadt inföllo i Mälaren, och ej tros hafva kommit med deras härjningar längre än til den så kallade Viks mur, $\frac{1}{2}$ mil härifrån, kunde ej tid vara at upbygga et så betydligt Fäste, hvarföre denna förmodan synes förfalla och Borgens anläggande böra härledas från äldre tider **), då de beständiga strider och kämpadater, som föreföllo vid Mälarens stränder, nog gäfvö anledning til et dylikt Fästes upbyggande. Många grafhögar finnas vid stränderna omkring dessa ruiner,

*) På flera ställen i Socknen hafva varit Runstenar, såsom vid Råberga och Kadala; men de äro nu kullfallne och förstörde.

***) Esterne inföllo i Mälaren år 1188 och intogo d. 14 Julii Sigtuna, som alldeles förstördes. De härjade väl sedan längre up i Mälaren, men blefvo snart fördrifne af Konung Knut och Birger Jarl Brosa.

äfven som på några andra ställen i Socknen, och flera gamla vapen hafva blifvit funna i jorden, hvaraf, utom ortens belägenhet, kan slutas, at den ifrån hedenhös varit bebodd och mången Bardalek här förefallit.

På en hög ås midt i Socknen, af Allmogen kallad Håberget, synes äfven et stort Stenkummel och likasom en ringmur af 60 eller 70 famnars omkrets. Huruvida här varit något Fäste eller dylik anläggning, kan ej med visshet sägas; åtminstone tviflar jag derpå, emedan nästan alla stenar äro runda, af en besynnerlig art, och lätta som flintsten samt kallas af Allmogen Saltsten. Fordom har Allmogen Walborgsmässonatten samlat sig på denna ås, upgjort eldar och låtit stöta i lurar, Walborg til ära, på det deras kreatur skulle bevaras för odjur och andra olyckor. Nedanföre åsen är en källa, med mycket godt vatten, kallad Håbergs källa, hvilken af Allmänheten hålles i stor vördnad.

Då Christendomen först började at här antagas, hvarmed dock lär hafva nog länge dröjt, likasom i den öfriga delen af Svea Rike, skall en vid namn Thord, af den gamla Bure-ätten, varit rådande här på landet och byggt en Kyrka, som kallades Byre Kyrka, förmodligen på den höjd bredvid byn Flastad ej långt ifrån nuvarande Kyrka och Slott, der Klostret äfven sedermera blef anlagdt *). Stora ruiner synas der ännu och hafva murarne, som äro af gråsten, varit så fasta, at då Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel år 1652 lät försöka, at medelst skjutning af Cartauer på Tornet, deraf få sten til Slottsbyggnaden, nedramlade endast sådana styc-

*) Se Rhyzelii Monasteriologia.

ken, hvarpå kalkblandningen visade lika fasthet som sjelfva stenen. Johan Drysenius, vice-Pastor i Sko i början af 1700 talet och som författat en Afhandling, hvilken ännu finnes i manuscript i Skoklosters Bibliotek, om Socknens urgamla och dåvarande tilstånd, säger, at denna Kyrka varit 27 alnar lång och 16 alnar bred, tilökningen på östra gaveln af 13 alnars längd och 10 alnars bredd, samt Tornet 11 alnar långt och 10 alnar bredt; men sedan en stor del af murarne för 40 eller 50 år sedan, vid tilfalle af en stark orkan, nedramlat, kan nu mera ej utrönas huru stor denna byggnad varit och ej heller det äldsta Klosters belägenhet, i förhållande til Kyrkan.

Efter Christendomens införande har orten blifvit mer upodlad och bebyggd, sedan Folket tog sig mera stadiga bostäder och med mera allvar började idka åkerbruk. När den kommit uti den, i våra häfder så namnkunniga Folkunga-ättens ägo, kan jag ej med visshet bestämma: dock är det säkert at den trakt, som nu utgör Skoklosters Socken, tilhört medlemmar af denna ätt. Folkungen Knut den Långe *)

*) Han var anförare för det upror, som Folkungarne stiftade emot Erik Låspe, hvilken blef slagen vid Olu-ström år 1229 den 12 Nov., då Erik måste fly til Danmark, der han vistades 5 år och Knut under tiden i Sverige utöfvade verklig Konungamagt samt blef äfven krönt 1231. Erik återkom likväl år 1234, då det kom til et slag vid Sparsätra, der Knut stupade och Erik återtog sin krona. Enligt Messenius och Celsius skall Knut med sin Gemål, Helena, K. Erik Låspes Syster, hafva blifvit begrafne i Skokloster. Han var Son af

var deraf ägare och grundlade, af andeligt nit år 1220 et Kloster, troligen bredvid samma ställe, der den af Thord Bure anlagda Kyrka stod, om hvars ruiner förut är taladt *).

Erke-Biskop Wallerius hade, då han var i Rom, för at begära Påfvens bekräftelse, förmått St. Dominicus, som stiftat en ny Orden **), at skicka tvenne Munkar af den-samma til Sverige, då en Svensk, Simeon, och en Dansk, Nicolaus, ankommo år 1219, och blefvo intagne vid St. Petri Kyrka i Sigtuna; men då, efter Wallerii död, Olof Basatämer ***) blef Erkebiskop, tillät han ej Dominicanerne at vistas i Sigtuna †). Knut den

Jon Jarl Folkunge, och härstammade i 4:de led ifrån Folke Filbyter, Folkungarnes Stamfader.

*) De fleste Författare, Messenius, Rhyzelius, von Delin, Lagerbring m. fl. öfverensstämmande, at Klostret blef anlagdt af Knut den Långe.

***) Dominicus de Guzman var en Spansk Adelsman, född 1170 i Calarvega. Han stiftade den efter honom kallade Dominicaner Orden, med Augustini Reglor och några egna tilsatser. Påfven Innocentius III lemnade sin stadfästelse för Orden år 1215. Munkarne kallas äfven Predikare-Munkar, Predikare-Bröder, af sin Profession, och Svart-Munkar, Svart-Bröder, af sin klädedrägt. Dominicus dog 1221 den 4 Aug. och blef canoniserad 1235 den 3 Juli. Se Lagerbring Sv. R. Hist. s. 451, T. II. Rhyzelii Monasteriologia.

****) Han var Son af Ulf Ivarsson (Bonde), som var Konung Erik den Heliges Brorson. Basatämer skall betyda en spak, sedig, men redbar man.

†) Lagerbring i sin Sv. R. Hist. T. II s. 453, Celsius i sin Disputation de Monasterio Sko,

Långe anlade då Skokloster för dessa Munkar, der de likväl icke vistades mer än tvenne år, utan begåfvo sig til Lund, hvarest Simeon blef den förste Prior i Dominicaner-Klostret, och Knut intog i stället i sitt Kloster år 1225 Nunnor af Cistercienser-Orden *).

Ups. 1728, och Rhyzelius i sin Monasteriologia, säga at desse Munkar inkommo i Riket på Prostens i Upsala Gandfredi begäran, då han vistades i Rom, år 1219; men von Dalin i sin Sv. R. Hist. Tom. II. s. 186, säger, at Erkebiskop Wallerius, då han var i Rom at begära bekräftelse på sitt Embete, anmodade St. Dominicus at hitsända dem. v. Dalin åberopar Messenius, och då man erinrar sig at Erke-Biskop Wallerius dog först år 1220 den 7 April, at Gandfred afsändes til Rom för at erhålla Påfvens bekräftelse för Wallerii efterträdare, den ofvannämnde Olof, samt vistades i Rom år 1221, och ej 1219, då Munkarne til Riket ankommo; så synes von Dalins mening vinna trovärdighet.

- *) Cistercienser-Orden inrättades år 1098 af en vid namn Robert, som var Abbot i Klostret Molesme i Frankrike, hvilket han lemnade, och genom Hertig Ottos af Burgund bekostnad anlade et Kloster i Biskopsstiftet Châlons, på en ort, som var full af dammar, gropar eller grafvar (Cisternis) hvaraf Klostret blef kalladt Cistertium, på Fransyska Cisteaux. Han föreskref så stränga Reglor, at de svårigen kunde efterlevas, och Klostret hade uphört, om ej St. Bernhardus gifvit sig dit och infört en ny och bättre ordning, som kunde efterlevas. Orden har derföre efter honom ömsom kallats Bernhardiner och ömsom Cistercienser efter Klostret. Denna Orden inkom först i Sverige under Konung Sverker Kolsson (den äldre), och fingo Munkarne sina

Utom de Nunnor, som sedermera och allt framgent ingingo i Klostret, erhöll det förstärkning från andra Kloster i Riket, såsom ifrån Byarums Kloster i Hammarkinds Härad i Östergöthland, sedan det under krigs- oroligheterna i Erik Läspes tid blifvit ödelagdt, då Nunnorna af Cistercienser-Orden, med Konungens och Erke-Biskopens tilstånd, år 1236 flyttade til Skokloster *), samt ifrån Wreta Kloster i Östergöthland **).

Påfven Innocentius IV utfärdade år 1244 den 9 Juli sin stadfästelse på Klostrets gods och förmåner, hvilken förnyades af Påfven Alexander IV 1256 den 20 Aug., af Martinus IV år 1281 d. 4 Maj, utom af flera Påfvar i följande tider.

Ifrån Klostrets grundläggning tiltogo Systrarne allt mer och mer i förment helighet; men i synnerhet i förmögenhet af många gods och gårdar, och voro i ostörd njutning af deras förmåner til år 1297, då Klostret nästan helt och hållet afbrann och de heliga Jungfrurna blefvo husvilla. Dock kunde det i dessa tider ej dröja länge, innan en inrättning af sådan beskaffenhet skulle finna en återställare och beskyddare. Den upträdde ock genast i Riks-Rådet och Uplands Lagmannen, Birger Pedersson til Finstad (af Brahe-Ätten), den heliga Birgittas Fader, hvilken förbarmade sig öfver Nunnorna och

boningar i Alvastra, Nydala och Warnhem. Utom Skö voro Nunne-Kloster af denna orden i Wreta, Askaby, Byarum, Gudhem, Fogdö och Riseberga. (Rhyzelii Monasteriologia).

*) Se Rhyzelii Monast. Äfven omtalar von Dalin detsamma i sin Sv. R. Hist. T. II s. 200.

***) Se Rhyzelii Monast. sid. 114.

upbyggde Klostret och Kyrkan mycket prägtigare än förut, på och omkring den plats, der Kyrkan ännu står; och lär han drifvit denna heliga byggnad med mycken ifver; ty redan år 1300 d. 28 Aug. eller St. Augustini dag blefvo det nya Klostret och Kyrkan invigde af Erke-Biskopen i Upsala Nicolaus Allonis (Allonsson), åt en Abbedissa och 12 renlifvis Jungfrur *).

Birger Pedersson skall hafva upbyggt Kyrkan och Klostret Jungfru Maria och St. Johannes til ära, hvarföre Aflats-bref finnas utfärdade för dem, som på Mariæ Bebadelse och St. Johannis dagar besökte Kyrkan. Anledning kan här af hämtas til den lika ovanliga som otilbörliga plägsed, hvilken länge och intil sednare tider ägde rum, neml. at på dessa helgedagar hållits årligen marknader här vid Kyrkan; men hvilka nu äro afskaffade **).

Sedermera tiltog Klostret i anseende och förmögenhet, dels genom Testamenten och

*) Uti Abbedissans i Wadstena Margarethæ Krönika säges om denne Birger Pedersson: Fru Ingeborg hafde en ærlekan herra til husbon-dha, som het Birge Pædersson, Lagman i Opp-landh, godher Herra oc myckyt gudeliken, hvilken som lagdhe grundh under mangha Kyrkior oc Kloster, oc læt them hederlika upbyggja oc serdeles Skoo Closter.

***) At Kyrkan blifvit invigd och helgad åt Jungfru Maria och St. Johannes, har man äfven anledning deraf, at deras Bilder fordom stått i de på ömse sidor om stora dörren varande nicher, emedan i Catholska tiden det var brukligt, at utanför Kyrkorna upställa deras Patroner.

Donationer, dels genom köp och byte af åtskilliga egendomar, hvarom särskilt framdeles skall anföras.

I Celsii nämnde Disputation sid. 18 upräknas Klosters Abbedissor, och ehuru deras lefnad varit föga märkvärdig, vill jag dock här införa deras namn, dem til någon ytterligare ihågkommelse. Den först kända och den sista hette båda Benedicta. Celsius uptager dem i följande ordning:

Benedicta år	-	-	-	-	1254.
Anonyma	-	-	-	-	1277.
Ramborg *)	-	-	-	-	1293.
Helga	-	-	-	-	1321.
Wendilgerd	-	-	-	-	1348.
Leva	-	-	-	-	1398.
Elisabet	-	-	-	-	1412.
Christina Jonisa D:r	-	-	-	-	1413.
Ragnhild	-	-	-	-	1423.
Catharina Jonisa D:r	-	-	-	-	1432.
Elisa Philippus D:r	-	-	-	-	1457.
Birgitta Olofs D:r	-	-	-	-	1478.
Barbara Lodviks D:r	-	-	-	-	1491.
Elina Petri	-	-	-	-	1503.
Catharina	-	-	-	-	1509.
Ingegerd	-	-	-	-	1513.
Catharina Olavi	-	-	-	-	1521.
Ingegerdis, Johannis D:r	-	-	-	-	1522.
Benedicta Erici vald	-	-	-	-	1540.

Som ofvan är nämndt erhöill Klostret, liksom andra dylika inrättningar under Catholska tidehvarsvet, mest genom gåfvor och Testamenten, sin förmögenhet, af personer, hvilka önskade at här få sina hvilorum, eller

*) Hon blef invigd 1296 den 19 Juli af Erkebiskopen Nicolaus Allonis med 4 Nunnor.

af deras anhörige, för at bereda dem och sig en arfvedel i Guds Rike. Af följande uppgift på Klosters egendomar, hämtad dels ur Celsii berörde Disputation och Rhyzelii Monasteriologia, dels ur andra tillförlitliga källor, kan Klosters rikedom inhämtas.

År 1263 blef Sko Sätessgård, som af ålder tilhört Folkunga-ätten, gifven uti Själärict til Skokloster af Herr Karl Ulfsson Folkunge, som gick öfver til Preussen för Birger Jarls förföljelser *). Detta Testamente blef stadfästadt år 1269 d. 5 kal. Juni af K. Waldemar med flere af Folkunga-ätten.

Wentabrun testamenterades af Karl Ängel, och hans Söner, Johannes, Magnus och Bengt confirmerade detta Testamente år 1268.

År 1273 gaf Karl Ulfsson sin Gård Fastad eller Flastad til Klostret, och Catharina Tjelfs Dotter år 1274 sin gård Vathar vid Viresund **).

Sistnämnde år blef Saltstad Sätessgård tilbytt Klostret af Karl till Fanö (Fånö) mot ar Öreland i Haraby.

*) Så påstås det gemenligen; men Lagerbring i sin Sv. R. Hist. T. II s. 804 yttrar sig annorlunda, och anser icke någon egentlig fiendskap hafva varit emellan Birger Jarl och Carl Ulfsson. Denne Junker Carl gick troligen öfver til Korsherrarne i Preussen, mest af andeligt nit, för at omvända Hedningar med svärdet, i hvilket dyra kall han ock som en tapper man stupade emot Lithauerne. Hans lik hemfördes och han blef ansedd för et helgön.

***) Om denne Carl Ulfsson är densamme, som den föregående, kan ej med visshet bestämmas. Det kan ock vara likgiltigt.

År 1276 d. 21 Sept. sålde Magnus Ladulås til Nunnorna i Sko sin Curiam i Skanald (Skånela Socken) och sitt Prædium i Harg.

Då Hertig Bengt, Magnus Ladulås Broder, var Erkedjekne i Upsala, gaf han til Sko Kloster sin gård Refstad med 2 Ottingar.

År 1286 gaf Herr Karl Estridæson til Skokloster, der han valt sin lägerstad, Gården Hammarby, med 40 marker rent silfver och 100 mark penningar, under Konung Magni och Erke-Biskop Magni Signeten.

Af Karin Göstafsdotter, Olof Kannegjutes Enka i Upsala, erhöillo Nunnorna i Sko, år 1425, en andel i Ludastum (Lödesta) i Näs Socken.

Hans Stenhagen och hans hustru skänkte hit Rickeby gods år 1444.

Herr Magnus Joansson donerade år 1291 til Skokloster: Frösåkers och Fällebros Gårdar med en Qvarn och ön Risö samt Faldanäs Godset, för at i Klostret, hvarest han ock ville begrafven varda, fundera och stickta en vicariam perpetuam; äfvensom han år 1293 dit testamenterade sin Gård Lindasund.

Hyringe eller Hyrlinge testamenterades til Skokloster år 1299 af Hinrik, Sacerdos de Runasten på Öland.

År 1302 föll Salnecke Gård i Gryta Socken och Upland til Klostret, genom byte med Karl Ingbersson, hvilket stadfästades af Erke-Biskop Nils.

År 1310 fer. 3 p. Dominic. Trinit. gaf Hr Petrus Magnusson til försoning för sitt brott mot Skokloster åtskilliga gods och gårdar.

Gregert Magnusson sålde år 1325 åt Systrarne i Skog en Gård Bergom och en Skogsteg i Gislberg.

En Curator eller Pastor i Knifstad, Michael, gaf år 1350 för sin lägerstad i Sko, 20 öresland och några penningeland i Kysinge och Skånela Socknar.

År 1351 skänkte Brigitta Brynolphi i Själaricht i Marksland vid Sighbadhi med all dess ägo til Skokloster.

Alla ägodelar, som Olof Laurenssohn och hans hustru Kadarin (Karin) vordo efter sig lemmande, testamenterade de år 1464 til Skokloster, på det de måtte *låthakne* varda af allt det goda, som der gjordt varder *natt och dag*.

Dragaby i Skuttunge Socken skänktes af Katrin, Jenis Mörks Dotter år 1475.

År 1480 donerade Ingeborg Bengts Dotter tvenne Gårdar i Säby och Grans Socken, den ena för hennes mans Johan Nilssons själ, och den andra til St. Annæ Chor i Skokloster.

Abbedissan Barbara köpte år 1491 til Skokloster af Anna Göstafs Dotter å Wapn, Borgmästarens i Upsala Erik Joanssons Enkia, några Örtugland i Randista och Kumbla Socken.

Erke-Biskop Jacob skänkte år 1495 Canonical-Tjenden af de gods, som voro belägne inom Sko Socken, til Klostret.

Skälby, et gods beläget i Näs Socken vid Stäket, blef år 1504 gifvit til Klostret af Herr Karl Laurenssohn och Fru Märta på Frötuna.

Johan Nilsson testamenterade Köflinge gods i Fröslunda Socken til Skokloster.

En gård vid Helga Trefaldighets Kyrkan i Upsala testamenterades af Ericus Olai, Curatus in Arintuna år 1511.

Dessutom ägde Klostret gods på Öland,

som ses af Cancelleren Hinric Sledorms Bref til Abbedissan Ingegerd år 1529.

Den mängd Indulgentier och Aflats-bréf, som blifvit utfärdade til förmån för detta Kloster, vore för vidlyftigt at här anföra; de finnas upräknade i Celsii Disputation.

Af allt detta kan slutas til Klosters förmenta stora helighet och förmögenhet, deruti det eftergaf få andra Kloster i Riket. Nunnorna, af hvilka många voro af förnäma och ansedda slægter, hade äfven den lyckan at få vara i rolig besittning af dessa förmåner allt ifrån Klosters å nyo upbyggande af Birger Pedersson til Finstad til år 1502, då en häftig vådeld å nyo alldeles ödelade både Klostret och Kyrkan, och lär ingendera af dessa byggnader blifvit fullkomligt iståndsatt före Reformationen.

Reformationen, detta storverk af den store GUSTAF I, inträffade år 1527, då Konungen sammankallade Riksens Ständer til Westerås den 20 Juni, för at rådslå om Kyrkans förbättring, och kan denna Riksdag anses för den märkvärdigaste, som i Sverige blifvit hållen, emedan Prestväldets gränslösa magt då krossades och mörkrets samt vidskepelsens tidvarf i Sverige tog en ända.

Efter brydsamma öfverläggningar och sedan Konungen hotat at nedlägga Regeringen, i händelse af vägran til hans propositioner, beslöts genom den namnkunniga Westerås Recess: at Biskoparnes Slott skulle lemnas til Konungen: at alla gårdar och lägenheter, som hörde til Biskopsborden och Domkyrkorna, skulle stå under Konungens fria disposition, dock skulle Biskoparne och Capitels

Capitels-männen deraf erhålla deras nödortfåliga bergning, samt at alla Klostergoods i hela Riket äfven skulle tilerkännas Kronan; Munskar och Nunnor borde likväl erhålla sitt nödvändiga uppehälle; och de af Adel, som kunde bevisa, at deras förfäder til Klostren bortgifvit gods och gårdar, få dem igen, samt börda dem, som blifvit sålde eller pantsatte.

Skokloster undergick då samma öde, som de öfriga Klostren: det miste sina Egendomar och med detsamma villkoret för sin tillvarelse. Munkarne nödgades efter Reformationen merendels at gå ur Klostren och företaga sig något annat yrke; men mot Nunnorna handlade Konungen i allmänhet mildare och tillät dem at qvarblifva i Klostren, eller gaf dem andra bostäder. Nunnorna i Skokloster fingo således qvarblifva under vissa villkor, och erhöillo nödortfåligt underhåll. Ibland dessa villkor lär i synnerhet hafva varit at de ej fingo utöfva någon Catholsk Gudstjenst, vidskepelse och helgona-tilbedning, samt at de skulle sysselsätta sig med barns undervisning och nyttiga handarbeten *). Det är

*) Uti et Bref från Konung Gustaf I af år 1528 til Abbedissan i Sko, tackar Konungen henne för det *omak och vinsyte* hon haft för hans Syster-Dotter Ölgard (Brahe) och dennas syster. Den förra hade med döden afgått, och förebrår Konungen Abbedissan at hon låtit *tubba et simpelt och menlöst barn i sin dödztvång, att bogjäre kläder uti eder* (Nunnornas) *pharisaiske habiit, vähl vetandes* (Konungen) *att iche är mehra heligheet i Eder klädebonat, än en annan, endoch Edre flere ordin: personer en tijdh lång hafve haft et*

dock märkligt, at Nunnorna voro qvar ännu år 1566, under den sista Abbedissan Bengta Eriks-Dotter, då K. Erik XIV den 27 Febr. för dem utfärdade et Skyddsbrief *). Men ef-

slikt och annat tokit bedrägerij för en meta-krok, att drage till sigh thera godz och penninge, som the hafve dermed bedragit. Derjemte återbegår Konungen den efterlevvande System och lofvar at låta förse Klostret med en godh och skickelig man, til Sysloman, som skall vetta Eder (Nunnornas) och Clöstrana bästa. Häraf synes at Konungen ännu vårdade sig om Jungfrurna i Skokloster och lemnade dem sitt beskydd, ehuru han ej ville lida deras fordna Kloster-reglor och lefnad. Hos Nunnorna i Sko insatte K. Gustaf 1529 den uproriske Rikshofmästarens, Thure Jönssons. (Roos) Fru, Anna Wase, sedan hon, för någon delagtighet i sin mans upror, blifvit lössläppt ur fängelse, v. Dalins Sv. R. Hist. s. 216.

*) Konungens Bref lyder sålunda: Vi Erik den fjortonde med Guds Nåde, Sveriges, Göthes, Vendes samt flere thes tilbehöringers Konung, gjöre vetterligt, at efter våre trogne undersäter, Oss älskelige Abbedissan och menige Convents-personer uti Skogkloster, hafva oss underdånligen besöka låtit, och på thet ödmjukeligaste begjært, at Vi them uti vår Kgl. hegn, beskydd och försvar förr all orett och öfvervåld anamma ville, och at Vi them nådigast med uppehåll förse och försörja låta ville. Sådana theras ödmjuka begjæran Vi gunsteligen hafve ansett. Dock med sådana besked och förord, at the alla Papistiska Ceremonier, som icke hafva sin grund af then heliga Skrift, och uti förenämnda Kloster uti bruk varit hafva, skola slett och aldeles aflegga, och med flit höra och achta Guds heliga, rena och klara ord, theras lefverne ther.

ter denna Abbedissans fränfalle, som ej kunnat inträffa långt efter berörde Skyddsbriefs utfärdande, hafva de qvarlevande Nunnor-

efter aldeles retta och skicka, både med äthäfvor i Gudstjensten, och elljest med alt the-
 ras omgenge ibland then Christeliga församling, och när predikan blifver i Kyrkion, skola the ock ther låta sig finna, och icke thet försumma, som härtill mycket skedt är. Item om några goda mäns barn, Jungfrur och Pigor, så väl utaf nedrige, som högre stender, varda them tillbudne och betrodde til lärdom, skola the tå thertill villiga och redebogna låta sig befinna, och med största flit välvilligen them undervisa, och lære ärliga seder, goda dygder, thesslikest läsa, skriva, söma och annat mera, som til ungdomens uptuchtan behöfves och för nöden vara vil. Men inga personer skola efter thenna dag ingifvas i Klostret, utan allenast the, som sig ther ingifvit hafva i förtiden, måga ther blifva i the-
 ras lifstid, om them sjelfve så synes godt vara etc. Och i thet förhopp, at förenemde Skogklosters Convents-personer sig härefter allvarligen förhålla och retta skola, hafve Vi anammat och undfångit, som Vi ock nu med thetta vårt öppna bref anamme och undfå them uti vår Kongliga hegn, vern, beskydd och försvar för all orett och öfvervåld. Vi hafve ock gunsteligen efterlåtit them til underhåll (oss til en behagelig tid) tre pundeläster spannemål af them, som årligen faller i förenemde Skogklosters Sochn. Tredingen råg och tvedelen malt eller korn. Ther vårt Cammar-Råd, Cammererer och Befallningsmän måga veta sig efterrätta. Förbjudandes också härmed alla andra, som för vår skul vilja och skola göra och låta, at förenemda Skogklosters Convents-personer häremot något hin.

na utan tvifvel förskingrats, Klosterbyggnaderne lemnats öde och utan vård samt kopparen, hvarmed Klostret var täckt, blifvit borttagen til täckning af Slottet i Stockholm. At K. Johan III, hvilken, ledd af sin Gemål och af inkomna Jesuiter, sökte åter införa Catholicismen och Klosterlefnaden, likväl ej tänkte på Skokloster, bevises deraf, at i hans tid mycken sten fördes härifrån til Svartsjö Slottsbyggnad, och slutades således denna heliga Stiftelse helt och hållet, sedan den under mer eller mindre gynnande skiften ägt bestånd omkring tre och ett halft århundraden. Tidens allhärjande magt har sedermera här som annorstädes utöfvat sitt våld, och af de murar, inom hvilka fordom så kallade renlifvis Jungfrur öfvade sin andakt, lefde i välmåga och kanske vällust, synas nu få eller inga lemningar, utom några stensättningar på södra och norra sidorna af Kyrkan. På södra sidan tjena de til grund för den nuvarande Klockstapeln, och vid en nyligen anställd gräfning der bredevid, har funnits tecken til hvalsbågar och förbrända stycken af bjelkar, förmodligen efter eldsvådan år 1502.

Klostret hade sitt eget Insegel eller Signill, hvilket dock lär til sitt utseende flera gånger blifvit förändradt. De som brukades i Abbedissorerna Jevæ och Catharinæ tider

der, men eller förfång at gjöra, vid vår ogunst och tilbörliga straff. Datum på Vårt Kongl. Slott Stockholm d. 27 Febr. Anno 1566. Under Vårt Kongl. Secret

Bengt Gylta.

Engelbrecht Andersson;

finnas aftagnè i Celsii meranämnde Disputation.

Det ena föreställer Jungfru Maria, sittande med krona på hufvudet och Barnet Jesus på armarne, samt nedanföre en tilbedjande qvinna. Det andra och största en Abbedissa i sin drägt med staf i högra handen, och en bok i den venstra, och på hvardera sidan om sig et torn. I det tredje och minsta föreställes. likaledes en Abbedissa i sin drägt med en staf och en bok. Alla Sigillen hafva varit ovala och spetsformiga.

Et annat Sigill blef år 1710 d. 28 Aug. funnit på Skoklosters Kyrkogård, och förvaras ännu på Skoklosters Slott. Det är af samma form som de förra, och föreställer en Kyrka med omskrift: Sigillum Thoriri Scacerdotis.

Kyrkan blef upbyggd af ofvanbemälte Birger Pedersson vid samma tilfälle, som han anlade Klostret emellan åren 1297 och 1300. De förnämre personers ben och grafstenar blefvo ifrån den gamla ödelagda Kyrkan hitförda, men många minnesstenar hafva utan tvifvel blifvit vid den första branden förstörda. At Kyrkan varit kostbar och väl underhållen, kan ej betviflas. Den var täckt med koppar och utsirad med många, enligt tidens smak brukliga, prydnader och helgonabilder, samt hade äfven sina särskilta Chor och Altaren *). Kyrkan afbrann på samma gång

*) Fordom och under Klostertiden var en mur updragen midt öfver Kyrkan, at den var delad i två delar. I den öfra eller östra delen afhörde Nunnorna Gudstjensten, och i den nedra eller vestra delen voro bönderne, hvilka

som Klostret år 1502, och stod länge öde, utan tak och vård, men då den slutligen aldeles förföll, blefvo Sockenboerne betänkte på dess åter-iståndsättande, och förde, på befallning, den koppar, hvarmed hon varit täckt, til Stockholms Slott, hvaremot de erhöillo en läst eller 20 tunnor spannmål til Kyrkans återupbyggande och reparation. Men byggnaden lär ej blifvit fullbordad, förr än Riks-Rådet, Fältherren och Ridd. Herman Wrangel erhöill Skoklosters Sätessgård i förläning år 1611, hvarefter han, med mycken kostnad densamma fullkomligt iståndsatte, hvilket bevises af en i Kyrkan upsatt tafla, hvars påskrift här nedanföre skall meddelas. Hans Son Riksmarsken m. m. Grefve Carl Gustaf Wrangel fullbordade hvad hans Fader ej medhann och försåg Kyrkan med kostbara prydnader och andra tilhörigheter.

Kyrkan är byggd i Göthisk stil, med tvenne rader pelare, och täckt med jernplåtar, utom sido-delarne, som hafva spåntak; och är den nu, genom ägarnes til Skokloster frikostighet, en af de prydligaste Landtkyrkor i Riket *). Dess längd är 62 alnar; dess bredd

hade sin ingång genom stora dörren, och Nunnorna på norra sidan åt Klostret sin ingång för sig.

- *) Kyrkans första anläggning har varit enlig med Architekturens regler; men genom en tilbyggnad ofvanpå Kyrkans södra sidodel, hvilken nyttjats til Spannmåls-magasin, har hon förlorat mycket til sitt utseende, i synnerhet på vestra gafveln; äfvensom inuti, emedan hela öfra fönster-raden borttogs genom tilbyggnaden. Fordom var et litet Torn på taket vid vestra gafveln, deruti förmodli-

29 $\frac{1}{2}$ och Choret, vid hvars början pelare-raderna sluta, 14 $\frac{1}{2}$ alnar, samt höjden omkring 32 alnar, allt inom murarne. Golfvet är i sednare tider omlagdt och uphöjdt, då flere gamla grafstenar blifvit dels förstörde dels flyttade från sina ställen: en vanvördnad för forntidens minnen, eller vårdslöshet, som väl strider emot gällande Författningar, men dock opåtaladt fått äga rum vid många Kyrkors reparation i våra dagar. Altartaflan är skänkt af Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel, och hitförd ifrån Oliva Kloster vid Danzig. Den är prägtigt arbetad med många sirater och helgonabilder. Sjelfva Taflan föreställer Christi Korsfästelse, och anses af kännare för et mästerstycke: nederst läses:

Dass Bluth Jhesu Christi dess
Sohnes Gottes reiniget uns
von allen unsern
Sünden.

Predikstolen, äfven förd ifrån Oliva Kloster, är arbetad i samma smak som Altartaflan och verkligen i sitt slag prägtig, med många förgyllda bilder och prydnader. Öfverst omkring på Predikstolens särskilta sidor läses: Joh. 3. *Sicut Moses exaltavit Serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.* Midt framföre synes Christus på korset och derunder läsas orden: *Ecce homo.* På de andra sidorna äro St. Hierony-

gen den klocka varit, som Riks-Rådet m. m. Grefve Nils Brahe år 1691 lät föra til Östra Ryd, hvilken klocka Församlingen haft, innan något Säteri fans i Socknen. Äfven har här förr varit et Slagur på vestra gafveln, som nu är borttagit.

mus, St. Gregorius och St. Augustinus. Under Predikstolen emellan dess öppna Soubassement är en Andelig Man i sin fulla skrud. Under och näst Soubassementet läses följande: Joh. 20. *Ascendo ad Patrem meum et ad Patrem vestrum.* Omkring Predikstols-taket: Esaiaë 7. *Ecce Virgo concipit et pariet Filium et vocabit nomen illius Immanuel.* Öfver dörren til uppgången: Esaiaë 40. *Verbum Domini manet in æternum.* 1612.

Bredvid Predikstolen åt Altaret står en bild i kropps-storlek, föreställande en Öfverste-Prest eller hög andelig man i sin skrud, med en lång staf eller krycka i handen, lik en Biskops-staf. Den är äfven ifrån Oliva Kloster. Här finnes ock en Dopfont til höger från Altaret i Choret, förd ifrån Oliva Kloster. Öfver densamma är en skön tafla, föreställande en Magdalena. Taket öfver Funten är pryddigt, och läses omkring detsamma; Joh. 16. *Confidite, ego vici mundum.* Orgelverket, som förr varit här i Kyrkan, har äfven blifvit tagit i Oliva Kloster; men sedan det såldes til Häggeby Kyrka, har, genom nu varande ägarens af Skokloster, En af Rikets Herrar m. m. Herr Grefve M. F. Brahes försorg och til en del på hans bekostnad et nytt Orgelverk blifvit förfärdigadt med 18 stämmor af en vid namn Per Lund (Dalkarl). Detta Orgelverk blef invigt den 24 Sept. 1804. Det är både vackert och kostbart; men utom de anmärkningar som kunna göras emot proportionerne i dess prydnader, svarar ej dess stil och utseende emot Kyrkans antika byggnadssätt eller dess öfriga prydnader.

I Kyrkan äro trenne Ljuskronor. Den

som hänger i Choret är af messing, vackert arbetad samt försilfrad och förgylld. Enligt inscriptionen på en under Ljuskronan fastad plåt, är den skänkt år 1707 af Grefvinnan Margareta Barbara Wrangel.

Den andra Ljuskronan, äfven af messing, är förärad af Befallningsmannen på Skokloster, Hinrich Hansson och hans dygdesamma Matrona, Brita Andersdotter, år 1683, enligt den å kronan befintliga inskrift.

Den tredje Kronan är likaledes af messing, utan inskrift, och kallas Bagarbo Kronan, förmodligen skänkt af någon ägare til Bagarbo Säteri.

Kyrkosilfret består af en Kalk, om 56 lod, hel förgylld; en Patén förgylld om 12 lod; en mindre Kalk med Patén af 26 lod, och en vacker Kanna, inuti förgylld, om 112 lod.

Kyrkoskruden består af flera gamla Mässhakar, hvilka synas vara af värde, men som nu ej mera brukas, sedan H. E. Hr Grefve M. F. Brahes allidna Fru Grefvinnan Ulrica Catharina Brahe, född Friherrinna Koskull, år 1798 til Kyrkan förärat en vacker Mässhake af rödt sammet med guldgaloner. Någon inskrift eller vapen finnes dock ej på densamma, som utmärker gifvarinnan.

Altarklädet är rikt broderadt med guld och silver och prydt med Grefve-Vapnet af Salmis.

Enligt hvad ofvan är anfördt, skall Folkungen Knut Johansson Långe med sin Gemål Helena blifvit begrafven i Skokloster; men om sådant äger grund, hafva de, i anseende til deras dödstitid, blifvit jordade i den äldsta Kloster-Kyrkan eller Kapellet,

som afbrann 1297. Nu mera finnes efter dem icke någon minnes- eller grafsten, som kan lända til bevis at de här fått deras hvilorum, ehuru det är troligt, då man erinrar sig at Knut var Klostrets förste stiftare.

Flere af forntidens höga Andelige och Lekmän samt troligen alla Abbedissor, Priorinnor och Nunnor, utom åtskilliga namnkunniga personer i sednare tider hafva utsett och erhållit deras lägerstad i denna Kyrka. Knut den Långes Son, med Prinsessan Helena *), Holmgeir eller Hollinger blef begrafven i Skokloster, nemligen i det först anlagda, sedan han, efter det förlorade slaget vid Sparsätra år 1234, flydde til Gestrikland; men, ertappad af Konung Erik Låspe, blef halshuggen. At Holmgeir efter sin flykt antingen varit på fri fot och fortsatt kriget mot Konungen, eller sutit fången och i båda fallen ej blifvit halshuggen förr än år 1248, som Lagerbring och flere påstå, torde man våga at draga i tvifvelsmål; utan synes det troligare, at han förut blef halshuggen och först detta år, 1248, blifvit begrafven och skrinlagd i Skokloster. Oaktadt han var en uprorisk undersåte och man ej har någon kunskap om några hans heliga verk och gerningar, blef han likväl ansedd för en martyr och et helgon; Rimkrönikan säger derom:

*Til Gästringa land flydde Hollinger tha,
 Ther loth Konungen honom ather faa,
 ok loth sidan hugge hans Hufvud aff,
 ok skönlige följa honom til graff:*

*) At Holmgeir var Son, och ej Brorson, af Knut den Långe, hvilket flere påstått, se Lagerbrings Sv. R. Hist. T. II. s. 338.

ok loth honom ärlika beganga,
medh alla the Klärke han kunde fanga,
i ett Klöster som heet Skoo:

Ther badh han sik läggia förr än handoo.
Gud gaff honom nader och giorden helig,
hoo Gudi tienar han varder salig.

Hvar han fick sin graf i den nya Kyrkan, är ej kändt; dock har den troligen varit fram i Choret. Men som mycken vidskepelse bedrefs, och vallfärder gjordes til detta förmenta helgons graf, der ock många underverk sig tildrogo; så har utan tvifvel, vid Reformationen, allt blifvit borttagit, som kunde utmärka helgonets hvilorum. Drysenius säger at öfver hans graf nära och midt emot Predikstolen funnits en sten, som blifvit tagen ifrån sitt rum och upsatt på väggen. Den finnes ännu; men ligger vid Sacristiedörren. Det är en liten fyrkantig sten, til utseendet ej ifrån äldre tider, med en kalk uthuggen midtpå och följande påskrift omkring: *Hic jacet D:s Holmgerus.*

Til minne af denne Holmgeir är äfven en trätafla upsatt på första pelaren til venster från Choret, med en af Erik Benzelius, på General-Majoren, Grefve Abraham Brahes begäran, författad påskrift, hvilken dock til raderna och äfven til en del til innehållet genom Målarens vårdslöshet, är olika med Benzeliis egen, som han sjelf anmärker i dess Föreläsningar i Svenska Historien och Antiqviteterna, hållne i Upsala 1716 och 1719 *), och der han anför Inscriptionen så lydande **):

*) Finns i Skoklosters Bibliotek.

***) Jag har jemfört den af E. Benzelius sjelf

ERICO BALBO Regi SUECIAE
KANUTUS FOLKUNGUS cognomine LONGUS
primus vicinum Monasterium
cujus rudera conspicis
extruxit

huic honorifice illatum est anno

CIOCCXLVIII

funus

HOLMGERI DUCIS,

Folckonis Bili, Kanuti Fratris

incipite marte pridem

cum Erico Rege pugnantis, tandem superati

et extremo affecti supplicio

Exuvias viri nobilissimi et miraculis

ut fama erat, inclyti, transtulit

Birgerus, Uplandiæ Legifer

et suis, et integerrimæ Filiae

Sanctæ Birgittæ

meritis illustrissimis

anno CIOCCC, Jubilæorum primo

Quo

ut propius placidis meleri undis adesset

Templum hoc

et novum idque magnificum Monasterium

sui sumtibus, vir religiosissimus, erexit

atque consensu Bonifacii Papæ octavi

opera

Nicolai Allonis Archiepiscopi Upsaliensis

duodecim Vestales Ordinis Cisterciensis

die beati Augustini Episcopi et confessoris

consecrari curavit.

Under Catholska tiden hade denne he-
lige Holmgeir äfven sin guldvirkade Tapet,
som upsattes i Kyrkan, med hans bild och

anförde Inscription med den å tafvan befint-
lige, och ej funnit någon hufvudsaklig olikhet
i innehållet, men väl til radernas uppställning.

följande af åtskilligt slags silke sömmad minnesskrift omkring kanterne:

*Natum præclara, et regali stirpe Sveorum,
Holmingerum morum speculum mors stravit amara;
Hicque cubat capite plexus; sed mors preciosa
Monstratur rite multis signis speciosa.*

Denna Tapet förvarades på Skokloster, til dess Gen. Maj. Grefve Abr. Brahe skänkte den år 1704 til Antiquitets-Archivum, enligt Johan Peringskjölds utfärdade betyg.

Celsius omtalar flera gamla grafstenar, som här skola funnits; men efter dem synas ej nu mera något spår.

Näst intil Choret är en temligen behållen grafsten, med denna påskrift:

Her ligger begrawen
then edle och vel-
bordige Frwe, Frw Anna
Thure Benctssons til
Hendeloo, som afsomnade
anno 1551, hvars
sjel Gud gledje i
evighet, amen.

Ytterst men midt i Choret är Kyrkoherdens i Skokloster, Prosten Per Grizelii graf, med en vacker sten öfver och påskrift, at han och hans hustru, Catharina Stare, der äro begrafne.

Ofvanför denna sten näst intill Altarskranket ligger en vacker sten, med Riksrådet och Fältherren Herman Wrangels 16 anors vapen. Den har fordom antingen varit upsatt på någon vägg i Kyrkan, eller ock legat öfver den nu mera igenmurade nedgången til Wrangelska grafven.

För öfrigt finnas flera gamla grafstenar öfver mindre märkvärdiga personer, men det

skulle blifva lika vidlöftigt som föga intressant at dem beskrifva. Til höger ifrån Choret i norra hörnet af Kyrkan är Sabelska eller så kallade Bagarbo-Grafven, byggd ofvan jord *).

På inre väggen öfver grafven äro trenne små Sabelska vapen eller hufvudbaner. Det första har til påskrift endast: *Johan Persson Sabel* **), det andra: *Erich Sabel*, och det tredje: *Capitainen Carl Gustaf Sabel til Bagarbo, född 1652, död 1677* ***). Midt i hvalfvet öfver grafven äro tvenne Sorgfanor uphängda: den ena har ingen påskrift eller vapen; men på den andra är Sabelska vapnet med följande påskrift: *Kongl. Maj:ts till Sverige fordom Troman och Öfverste öfver Helsinge Regemente, den ädle och Welborne Herr Gustaf Sabel till Bagarbo och Ärrike är född anno 1594 och i Herranom saligen afsomnat den 12 Mars 1659 i sin ålderdoms år 65 †).*

*) Peder Johansson, Rysk Tolk, blef adlad 1592 den 8 Juli, och hans efterkommande kallade sig af Vapnet, (en Sabel med 6 ållon, 3 öfver och 3 under sabeln), *Sabel*. Han köpte af Sebastian Sbezinsky, med Konung Johans tilstånd, Bagarbo, 2 gårdar i Kadala, en i Säby, Dampeboda och Pipareboda i Sko Soeken och Håbo Härad, hvarpå följde samma Konungs Bref å dessa Gårdar år 1576 den 4 Juni. Riks Arch. Reg. 1576 s. 150. Huru och när dessa Egendomar kommit under Skoklosters Sätessgård, är mig icke bekant.

***) Secreterare i Cancelliet, och Son af Peder Johansson: han blef år 1627 introducerad på Riddarhuset, N:o 152.

****) Han dog under fälttåget i Skåne.

†) Han var Son af Johan Persson Sabel.

Midt öfver grafven på yttersta sidan utåt Kyrkan, är uppsatt et hufvudbaner öfver Pehr Silfverlåås, med påskrift: *Kongl. Maj:ts Trotjenare, fordom Ryttmästare under Adelsfanan, Välborne Herr Pehr Silfverlåås, född anno 1645 d. 3 April, afsomnad i Herranom 1704 den 5 Maji **).

På norra Kyrkväggen näst intil denna graf är Öfverste Gustaf Sabels hufvudbaner, med enahanda påskrift, som på sorgfanan, och strax nedanföre på samma vägg ses Christopher von Welens til Frauenberg hufvudbaner, med Tysk påskrift: i vapnet synes en Dufva på en stubbe med en ring i munnen.

Längre ner midti Kyrkan, högt up under hvalfvet, på högra sidan ifrån Choret, är Grefve Carl Philip Wrangels (Riks-Marskens Son) hufvudbaner, med påskrift at han dog 1668 i London; på ömse sidor äro hans 16 anors vapen, och strax nedanföre et mindre Grefveligt Wrangels af Salmis vapen.

Midt emot och lika högt up under hvalfvet är Friherreliga Wrangelska vapnet af Ludenhoff, med 16 anornas vapen på sidorna; men påskriften oläslig.

På samma sida, än högre up under hvalfvet, ses Friherre Johan Fredric Wrangels (Son af Riks-Rådet m. m. Herman Wrangel och hans tredje Fru) hufvudbaner. Han dog ogift och blef med sina Bröder år 1654 Friherre af Lindeberg.

På första pelaren til venster ifrån Choret, under den ofvan omtalta Taflan angå-

*) Han var gift med Öfverste Gustaf Sabels Dotter, Maria Sabel.

ende Holmgeir, är upsatt en marmorsten med Gripe-vapnet öfver och följande inskrift:

*Dene lofflige Slächt, som
öffuer 400 år haffuer
varit i vårt käre Fädernes-
landt the ther haffua fört
detta wapn och Gripe
nampn ähr med den Välborne
Herre H. Mauritz Grijp
Frijherre til Wynäas och
Ternöö, Sverges Rijkets Råd-
och General Feldtherre,
Fordom, nu Saligh hoos
Gudh nederlagd effter
att välbemälte S. Herre inge
mans arffvingar effter sigh
leffnat uthan 4 Döttrar.
Derföre den Slächt och nampn
aldeles på Sverdtssijdhän ähr
nederlagd att ingen dette
nampn medh någon skääl eller
billigheet för att bära.*

Längre ned i Kyrkan på högra sidan ifrån Choret på en pelare är en Tafla upsatt med påskrift: *Emellan 1620 och 1624 hafver den Välborne Herman Wrangel til Sko och Lerie, Sveriges Rikes Felt-Marskalk och Gouverneur på Calmar Slott, Stad och underliggande Län, låtit Gud till ära denna Kyrka förbättra och renovera.*

Uti Choret på högra sidan ifrån Altaret, midt emot Wrangelska Grafven, öfver dörren til Sacristian är Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrängels hufvudbaner upsatt, med hans 16 anors vapen på sidorna, och en påskrift,

påskrift, som innehåller Grefvens fulla titel samt födelse- och dödsår.

Men en utmärkt prydnad för denna Kyrka är det Grefliga Wrangelska Graf-Choret, upbyggt på södra sidan, år 1620, af Riks-Rådet och Fältherren Herman Wrangel. Det är byggt utanför Kyrkans Chor til lika höjd som dess hvalf och prydes af en Cupol och Spira, täckte med koppar. Ingången är ifrån Kyrkan, men nedgången til sjelfva grafven, som äfven varit ifrån Kyrkan, är, obekant af hvad orsak, igenlagd och tilmurad, at man ej kan komma ner uti grafven, för at efterse hvilka der äro begrafne. Genom öppningarne på Graf-Chorets yttre sidor synas dock Lik-kistorna, som äro af koppar och tenn, och mycket kostbara, med Christus-Bilder på locken och prydde med de aflidnas vapen och anors vapen. At Riks-Rådet och Fältherren Herman Wrangel, hans tvenne första Fruar; Riks-Marsken, Grefve C. Gust. Wrangel, hans Grefvinna med flera deras Barn, här finnas begrafne, är dock säkert. Öfver och omkring den med en gallerport af träd försedde ingången til Graf-Choret, är et Ornament af huggen sten, och deröfver Riks-Rådet Herman Wrangels 16 anors vapen, i sten uthuggna, samt på sidorna hans begge Fruars, Margareta Grips 16 anors vapen och Catharina Gyllenstjernas 32 anors vapen, äfven i sten uthuggna. Under Fru Margareta Grips Stamträd står årtalet 1620, och under Catharina Gyllenstjernas 1634.

Näst öfver ingången til Graf-Choret står följande inskrift:

*Hermannus Wrangel, Regis Regnique Senator,
 Marscallus Campi, Vir generalis Eques,
 Quod sibi mortalis est, vult hac sub condere porta:
 Quod hæc porta sibi in morte parata suis.
 Anno 1639 d. 27 Maji.*

Golfvet i Grafchoret är af huggen sten, och hvalfvet af gips väl och prägtigt arbetadt. På väggarne föreställas i gips, Fältherren H. Wrangels förnämsta fältslag, med beskrifning på Tyska; äfven som samma fältslag ses på en i olja målad Tafla, hvilken sitter i Choret öfver ingången. Midt i Choret är en skön Cenotaph af brunspräcklig marmor med Colonner på sidorna och gaslarne, samt emellan dem 10 Apostlar. Ofvanpå Cenotaphen ses Riks-Rådet och Fältherren Herman Wrangels Bild liggande i kropps-storlek och full Rustning af gips.

Omkring Cenotaphen på dess öfre sida äro följande inskrifter: vid hufvudet:

*Quis tam grandis homo tam forti pectore vivit
 Cui maneat semper nescia vita necis.*

På högra sidan:

*Spes mea magna Deus fruatur mac spe nempe salutis.
 vita mihi est Christus, mors mihi dulce lucrum.
 Quam dulce bonum me est, uni sio vivere Christo
 ut sit seu vivas, seu moriære lucrum.*

På venstra sidan:

*Credo equidem mihi quod vivit me suile redemptor
 Quin morte et vita sorsque salusque mea est
 hunc timeo hunc veneror super omnia diligo solum
 Semper ut hunc videam me juvat ergo mori.*

Vid fötterne:

*Qui libet ut possit rationem reddere cuncti
 Judicis æterni stabimus ante Thronum.*

Näst hufvudet inom tvenne cirklar läses;

*Christus ist mein Leben,
Gott ist mein trost,
der mich am jungsten tag
aufërwechet.*

Ich weis dass mein Erloser lebet.

Til venster inom Choret vid ingången, står Riks-Marsken, Grefve Carl Gust. Wrangels Bild til häst i kropps storlek och full Rustning, af gips, med Commandostaf i den högra utsträckta handen.

Längre fram i Choret på en pelare emellan fönstren, är Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangels förgyllda Rustning och ett af hans Svärd uppsatte. I hvalfvet hafva Riks-Marsken Wrangels Begrafnings-fanor eller Sorgbaner varit uphängda, 24 til antalet; men dukarne äro af tiden förderfvade och sedan borttagna, at endast stängerna äro kvar.

Uti Skoklosters Kyrka på yttersta gången å mansidan, är äfven den, för sina Vitterhets-arbeten, namnkunniga Fru Hedvig Charlotta Nordenflycht begrafven. Hon bodde här i Socknen på et hemman Qvarnslöt, som hon gaf namn af Lugnet, om hvars utmärkt vackra belägenhet förut är taladt. Stället förtjenar verkligen det namn Fru Nordenflycht deråt gaf; men i detta lugn, hände det den goda Fruen, at hon de sista åren af sin lefnad blef med yttersta passion kär i en Informator på Sjö Herregård: föll i et slags trånsjuka, som undergräfdde hennes hellsa, och genom en deraf upkommen svårmodighet bragtes hon til det beslut at sjelf förskaffa sig ur denna verlden. Hon kastade sig derföre en dag i den förbi gården löpande

strömmen eller Qvarn-rännilen, men bemärkt af sin Betjent, drog han henne up, hvarpå hon 3 dagar derefter afled 45 år gammal och blef begrafven den 2 Juli 1763 *).

Längst fram i Choret til venster från Altaret är et Porträtt, omgifvet af en prydlig förgyld ram med Grefvelig krona, af Grefvinnan Margareta Barbara Wrangel, densamma som förärat til Kyrkan den ofvannämnda Ljuskronan.

Slutligen må nämnas at här i Kyrkan, vid stora dörren ligger en aflång temligen väl jemnad sten, som förmenas vara en Runsten; men är omvänd med inskriften neråt, at rätta förhållandet ej kan uplysas. På den upvända sidan är en man til häst, med hjälm på hufvudet och lans i handen. Runskriften har, enligt Celsii upgift i sin ofta anförde Disputation, varit följande: *Antvitr. auk. Gulaifr. auk. Juhar. auk. Haursi. auk. Rulaifr. litu. raisa — — — Thord. Fadur. sin. Fotr. hjuk. runar.* Det är: *Antvitr och Gulaifr och Juhar och Haursi och Rulaifr läto resa denna sten efter Thord deras Fader. Fotr riste Runorna.*

Som Herse och Thord äro Burenamn, så har den mening vunnit styrka af denna Runeristning, at Burar fordom bott på den ort, som nu utgör Skoklosters Socken. Om denna sten är en Runsten; så hör han säkert til dem, som ristades efter Christendomens införande, så väl i anseende til perso-

*) Ännu lefvande trovärdiga personer i Skoklosters Socken, som voro samtida med Fru Nordenflycht, hafva meddelat mig denna berättelse; och at hon blifvit i Skoklosters Kyrka begrafven inhämtas af Kyrkans Begravnings-längde.

nen för hvilken den skall vara ristad, som i anseende dertill at de äldre Runstenar äga merendels, med några undantag, inga andra figurer än Runorna och ormslingorna, hvarförutan steneus jemna och väl formade utseende gifver til och med anledning at tvifla om det är någon Runsten.

På Kyrkogården är en pryddlig Klockstapel af träd, som är upbyggd 1743 på de fordna Klosterhusens ruiner, och täckt med koppar. Uti globen öfver spiran inlades då en skrift, som innehåller namnen på då regerande Konungen; Kronprinsen; Erke-Biskopen; Landshöfdingen i Länet; ägaren af Skokloster; Contracts-Prosten; Kyrkoherden i Församlingen; Krono-Fogden; Kyrkvårdarne; Kyrkbetjeningen och Byggmästaren: at nästföregående Riksdag slutades 1742 d. 25 Aug.: at Daluproret blef stilladt 1743 d. 22 Juni: at 11000 man Ryska hjälptruppar ankommit, samt at priset på säden var för hvete 30 D:r Kopparmynt; för råg 21 à 27 D:r och för korn 18 à 20 D:r.

I Klockstapeln äro tre sköna klockor. Den största är gjuten i Stockholm 1724. På den ena sidan är midt emellan Bjelke- och Bonde-vapnen, det Grefveliga Braheska vapnet, och på den motsvarande sidan följande inscription:

*Abrahamus Brahe
Comes, Pedestrium Copiarum Dux
cum dilectissimis conjugibus suis
Eva Bjelke et Margaretha Bonde
primus fundi fecit.
Pronepos Erics Filius
Petrus Brahe
Comes, Centurio
Denuo, constandum curavit.*

Ofvantil rundt omkring läses:

Venite et ascendamus ad montem Domus Dei.

samt neromkring, at klockan blifvit omgjutten 1771.

De tvenne mindre klockorna äro skänkta af Riks-Rådet Herman Wrangel och prydda med Wrangelska vapnet, samt den ena äfven med hans tvenne första Fruars vapen.

Enligt en af nuvarande vice Pastorn i Skokloster Hr Anders Lindgren benäget meddelad uppgift, hämtad ur tillförlitliga källor, hafva ifrån slutet af 1500:åratalet följande varit Kyrkoherdar i Skoklosters Församling.

Johannes Erics, som år 1593 undertecknade Upsala Mötes Beslut.

Efter honom blef Hr Nils Kyrkoherde.

År 1614 blef Herr Johannes Laurentii Kyrkoherde i Skokloster. Han mottog Kyrkans inventarier af en vid namn Nicolaus Johannis, som troligen varit endast vice Pastor. Denne Johannes Laurentii började först föra ordentlig Bok på Kyrkans inkomster och utgifter.

År 1648 blef D:nus Johannes Tenstadius Pastor.

År 1657 d. 4 Maj introducerades Anders Gestrinius i Skoklosters Kyrka.

År 1661 i Jan. månad introducerades, genom Grefve Carl Gustaf Wrangels höga Recommendation, Hr Jonas Stenius Smolandus, kommen ifrån Svenska Armén i Stralsund. Denne Pastor började först at ordentligen i Bok anteckna födde, vigde och döde.

År 1670 den 24 Juni introducerades Hr Andreas Rigman, tilförene Hr Seved Bååths Hof-Predikant, och fick sal. Stenii Relictam.

År 1680 d. 20 Maj introducerades Herr Oluf Roberg, tilförene Extra-Ordinarius vid Kongl. Hofvet i Stockholm.

År 1687 den 8 Maj introducerades Herr Petrus Lundius, tilförene Comminister i Lagga och Östuna.

År 1713 den 1 Maj blef Hr Petrus Grizelius Kyrkoherde, och dog som Contracts-Prost den 28 Mars 1760.

År 1761 d. 1 Maj blef Mag. Jacob Lorentz Wallén Kyrkoherde, som år 1774 flyttade til Östergöthland.

År 1774 den 1 Maj blef Mag. Magn. Wiberg Kyrkoherde. Han dog som Contracts-Prost den 8 April 1807.

År 1808 d. 13 Jan. blef hans Son, Mag. Magnus Adolf Wiberg Kyrkoherde i Skokloster; död den 29 Mars 1819.

Til Kyrkoherde är nu utnämnd Skolmästaren i Waxala, Erik Björkman; men Embetet bestrides af Anders Lindgren såsom vice Pastor.

Fordom har Kyrkoherde-Bostället varit beläget på den plats, der Slottet nu står; men sedan Christopher Some af Kon. Carl IX fått Skokloster i förläning, misshandlade han på allt sätt då varande Kyrkoherden Nils *), at Presten öfvergaf Bostället och flyttade, likväl troligen med Somes tilstånd, til Fristad, som då utgjorde två Klosterhemman. Förmodligen på Herman Wrängels och Församlingens anhållan, anslog Konung Gustaf Adolf också denna gård; som ligger $\frac{1}{4}$

*) Drysenius säger at Some, bland annat, lät borra hål i väggen och fastslå Kyrkoherdens skägg.

mil ifrån Kyrkan och Slottet, år 1613 til Prestebord åt Herr Nils, hvarpå Konungens Stadfästelse, i anledning af Allmogens Supplicatz utfärdades år 1620 d. 30 Mars för Herr Nils's efterträdare Johannes Laurentii och efterföljande Pastorer i evärdeliga tider.

Denna gård är ännu Kyrkoherde-Boställe och består af ett mantal, med nog betydlig åkerjord, men liten ängsmark. Den är ordentligt och försvarligt byggd samt, genom afl. Kyrkoherden Prosten, Magister-M. Wibergs försorg, utmärkt af en med mycken kostnad anlagd Trädgård, planteringar och en vacker Allé.

Slottet.

Skoklosters Slott ligger helt nära Kyrkan på en höjd vid sjön Mälaren. Sättegården består af $4\frac{1}{8}$ mantal Säteri med 23 större och mindre Torp samt tillydande 1 Hemman Säteri Kadala; $\frac{1}{2}$ Bagarbo och $12\frac{1}{2}$ Mantal Frälse eller hela Skoklosters Socken, samt $\frac{3}{4}$ Mantal belägne i Eggeby och $\frac{1}{2}$ mantal Frälse i Wassunda Församlingar. Årliga utsädet vid sjelfva gården är omkring 26 tunnor: ängen gifver högst 100 parlass hö: Skog och Betesmark utgöra 3825 geometriska tunnland.

Under Egendomen äro tvenne Vattenqvarnar, som gå höst och vår, samt en Väderqvarn. En prydlig och stor Trädgård finnes vester om Slottet, med vackra blomster-Parterrer, löfrika alléer och många fruktträd, utom en Köks-Trädgård emellan Slottet och Kyrkan.

Denna Egendom har tilhört den namnkunniga Folkunga-ätten, enligt hvad redan

är omtaladt, och kom år 1263 til Sko Kloster, som ägde godset ända til Reformationen, då det tilföll Kronan, jemte de öfriga Kloster-Egendomarne. Sedan lär den längre tid varit en Kronans egendom, til dess Prinsessan Sophia, Kon. Gustaf I:s Dotter och Hertig Magni af Sachsen Gemål, fick den i förläning jemte Holms Socken och Flötsunds By, af sin Broder K. Johan III. Celsius och efter honom Rhyzelius och Salvius säga, at K. Johan III år 1576 gaf Skokloster i förläning til bemälte sin Syster, men detta är orätt; ty just samma år den 1 Mars miste hon denna sin förläning emot 669 $\frac{1}{4}$ D:r i ersättning, som inhämtas af samma Konungs Bref i detta afseende, hvilket här nedanföre meddelas *).

*) Öpedt Breff för Hertighinnen till Sachsenn med vederlegning på Hennes Nådes Förläning. Dat. Stocholm thenn 1 Martii anno 1576

Vij Johann then tredje etc. giöre vetterligt at effther Vij för våre och Rijkens Lägenheter skuldh, äre vordne förordsakade, att låta igen kalla någott aff then Förläningh, som Vij tillforene, af Broderligh benägenheet hade undt och efterlatidt then Högborna Furstinne, Fru Sophia, Hertighinne till Sachsenn, Engern och Westphalen, Vår Elschelige Käre Syster, som är Skou Clösters Sochn uti Håbo Häredt, samt Holms Sochn uthi Lagunden och Flöthsunds By uthi Erlingehundret Häredt, hvilket sigh till 669 $\frac{1}{4}$ D:r ränthe belöper. Therföre haffve Vij nu theremoth, och uthi then stadh undt och tillsagdt, som Vij och nu härmed tillsäije, att högbemälte vår käre Syster måå och schall åhrligen opbare och bekomme såå många daler, som förberördt ähr, utaf Vår Ränthe-Cammer eller och

Ifrån år 1576 til 1610 har Egendomen åter varit Kronans; men sistnämnde år förlänte K. Carl IX den til då varande Fält-Marskalken Christofer Some til Gödeberg *), med villkor at för godset skulle hållas fyra Ryttare i full rustning. Då Some sedermera på et förrädiskt sätt upgaf Kalmar Slott den 3 Aug. 1611, indrogos hans gods til Kronan, och Skokloster förläntes samma år af Kon. Carl IX, jemte flera Somes lösören til dåvarande Ryttmästaren, sedermera Riddaren, Sveriges Rikes Råd och Fält-Marskalken Herman Wrangel til Lärjeholm, Skokloster, Ludenhoff, Lindeberg, Ober Palen, Wallkul, Odenpä, Wrangelshoff, Hagebyholm, Björboholm, Svinsund, Boglösa, Brantstorp, Gransbo och Dunö **), hvarpå följde Kon.

så mycket udi viss ränthe, som sig theruppå kan belöpe, hvilket Hennes K:t vill låthe anname hoos Våre Fougther ehvarist oss sådant kan lägligt vare at umbäre. Thet Vårt Cammer-Råd, Camererer, Ränthemäster, Befallningsmän, och alle andre, måge vethe sigh esterrätte, icke görendes högbemälte Vår Syster här emoth någett hinder eller förfångh.

Se Riks-Arch. R. 1576. T. 46.

*) Jag kan ej med visshet säga om Some fick Skokloster år 1610 eller förut; jag har följt Rhyzelii upgift; men Drysenius i sin afhandling om Skokloster säger, at Some ägde Egendomen redan år 1595, hvilket dock ej är troligt.

***) Han var född 1587. Gick i Svensk tjenst och blef 1608 Ryttmästare öfver Östgötha Rytterne *). Han deltog sedan i alla fälttåg under K. Carl IX och Gustaf Adolf, samt under början af Drottning Christinas Förmyndare-Regering. Blef Fält Marskalk (1621), Riks-Råd (1630), Guvernör

(*) I Riddarhus Gen. står det orätt.

Gustaf Adolfs stadfästelse den 1 Januari 1612 *).

i Preussen (1632), samt General-Guvernör i Litland (1643). Historien omtalar hans många Krigsförrättningar. Han dog 1643 d. 10 Dec. och begravs i den af honom sjelf upbyggda graf vid Skoklosters Kyrka. Han var trenne gånger gift: 1:o med Margareta Grip, Friherre Moritz Börjesson Grips til Vinäs och Ternö Dotter.

2:o Med Cath. Gyllenstjerna, Dotter af Carl Eriksson Gyllenstjerna til Nynäs, Årås etc.

3:o Med Amalia Magdalena, Dotter af Grefve Johan af Nassau-Vianden, Catzenellnbogen, Dietz och Dielenburg. Hon var född 1613 den 2 Sept.; blef andra gången förmäld med Pfalz-Grefven Christian August til Sulzbach och dog 1669 den 24 Aug.

Han var Son af Landt-Rådet och Öfversten i Estland, Hans Hermansson Wrangel til Allo och Barbara Anrep.

I sitt första gifte ägde han Sonen Carl Gustaf Wrangel, om hvilken mera nedanføre, och Johan Mauritz Wrangel, Sveriges Rikes Råd, General-Major och Öfverste til häst, som blef 1654 den 21 Mars med sina Bröder Friherre til Lindeberg. I andra giftet hade han endast Sonen Adolf Herman Wrangel, Friherre til Lindeberg, Öfverste, gift med Elisabeth von Rosen, och i tredje giftet 3 Söner och 3 Döttrar. En Son dog i barndomen, den andra, Johan Fredrik, ogift, och den tredje, Wolmar Wrangel, Friherre til Lindeberg, General-Löjtnant, var gift med Grefvinnan Christina Gustafs-Dotter af Wasaborg. Af Döttrarne dog en ogift; Maria Christina blef gift med Fält-Tygmästaren och General-Löjtnanten, Grefve Cordt Christofer Königsmark, och Elisabet Dorothea med Landt-Rådet i Estland, Friherre Otto v. Scheiding. Se Riddarhus-Arch. Handl.

*) Riks-Arch. R. 1612. T. I.

Herman Wrangel började genast at bygga flera stenhus och förbättra de förra herrehusen, som voro belägna nära intil den plats, der Slottet nu är, och der Prestgården förut legat: äfven lät han reparera de ännu kvarstående Kloster-byggnaderne *).

Hans Son, Carl Gustaf Wrangel, Grefve til Salpis, Friherre til Lindeberg, Sölvitzborg och Ludenhoff, Herré til Skokloster, Brehmer-Vörde, Wrangelsborg, Rostorp, Spiker, Røpin, Ekebyhof och Gripenberg, Rid-dare, Sveriges Rikes Råd och Marsk **) lät

*) Tvenne af dessa byggnader äro ännu i be-håll och belagne mellan Slottet och Kyrkan: Den ena ligger nära Slottet och lär fordom varit bebodd af en ibland Upsala Domkyrkas Caniker. Huset, som förr varit en korsbygg-nad och 3 våningar högt, är nu endast två våningar och bebos af nuvarande Arrendato-ren af Skoklosters Sätessgård, Majoren och R. S. O., M. Poignant, hvilken mycket för-bättrat och med omsorg vårdar Egendo-men. Den andra byggnaden ligger närmare Kyrkan och byggdes år 1637 til Stall och Magasin.

**) Denne namnkunnige Fältherre föddes 1613 den 13 Dec. på Skokloster. Han blef efter idkade Studier och utrikes resor, först Kongl. Kammarjunkare och Cornet af Lif-Regemen-tet samt genomgick sedan nästan alla tjenste-grader til de högsta äreställén i Staten. Han var redan 1644 Amiral på Flottan: blef se-dermera Riks-Tygmästare (1645), Sveriges Ri-kes Råd (1646), Fält-Marskalk och Commen-dant öfver Armén i Tyskland (1646), General-Guvernör i Pomern (1648), Grefve til Salmis (1651), Riks Vice-Amiral (1653), Riks-Amiral (1656), Riks-Marsk, General-Fältherre och

efter sin Faders död, ifrån år 1649 upbygga det prägtiga Slottet, hvilket så väl i anseen-

President i Krigs-Collegium (1664 d. 10 Juni) och i den sistnämnde egenskapen en af Kon. Carl XI:s Förmyndare. Hans krigsbragder til lands och sjös äro genom Historien för väl kända, at här behöfva omtalas. Om man öppnar Häfderna för hans tidehvarf, skall man alltid finna honom, inom den mindre eller större krets, som för honom bestämdes, utmärkt af et mod, som aldrig svigtade, af tapperhet, drift och förslagenhet, samt af nit och trohet för Konung och Fädernesland. Han kan ock med allt skäl anses för en af sin tids största Härförare. Riks-Rådet, Grefve Gustaf Bonde i sina Anecdoter i Svenska Historien ifrån K. Erik XIV til år 1675, säger om C. G. Wrangel: *at han var en af de största Generals-personer i sin tid; träffelig presence; mer inclinerad at föra en Armé och vistas på Tyska botten, än at blanda sig här hemma uti intriguer; mycket rik och depensiv; men inkomsterne öfvergingo dock alltid utgifterne.* På sin sena ålderdom undandrog han sig ej at tjena Fäderneslandet och mottog befälet öfver den Armé, som år 1675 skulle inrycka i Chur-Furstendömet Brandenburg; men sjuknade och dog 1676 den 24 Juni på sitt gods Spiker på Rügen, och utgick med honom sjelf hans Grefliga ätt. Hans lik öfverfördes til Sverige, jordfästes i Ridдарholms Kyrkan med stor ståt och nedsattes sedan i hans Faders graf i Skoklosters Kyrka.

Han blef gift 1640 den 1 Juni i Lägret för Erfurt, med Anna Margareta von Haugwitz, född 1622 d. 18 Jan., död 1673 d. 20 Mars i Stockholm och begrafven i Skoklosters Kyrka, Dotter af Hr Baltzar Joschimsson von Haugwitz, (af en gammal Adelig ätt, som förde et svart yädurhufvud med förgyllda horn och

de til storlek och byggnadssätt, som de der förvarade dyrbara och mångartade Samlingar, knappast lär äga sin like i Norden *).

Efter Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangels död år 1676, blef Riks-Rådet och Riks-Vice Amiralen, Nils Nilsson Brahe, Grefve til Wisingsborg, Friherre til Cajana, Herre til Rydboholm, Spiker, Lyckås, Östanå, Vestanå och Zesvägen, som var gift med Riks-Marskens äldsta Dotter, Grefvinnan Margareta Juliana Wrangel, ägare til Skokloster **). Han hade den lyckan at under

Kongl. krona i vapnet). Arfherre til Calbe an der Saal i Erke-Stiftet Magdeburg, och af Sophia von Veltheim, Hr Guntzel von Veltheims til Harpke Dotter, med Lucia von Rautenberg.

Riks-Marsken ägde i detta sitt gifte 5 Söner, af hvilka 4 dogo i barndomen, och Carl Philip Wrangel dog uuder utrikes resor i London 1670 den 13 April, samt 4 Döttrar, neml. Margareta Juliana, gift med Riks-Rådet Grefve Nils Brahe; Polydora Christina, gift med General-Löjtn. Grefve Leonhard Arvid Wittenberg til Nyborg; Eleonora Sophia, gift med Öfversten för Drottning Maria Eleonoras Lif-Regemente til fot, Ernst Ludvig Putbus, Friherre til Falkenhagen och Uselitz, och Augusta Aurora Wrangel, som dog ogift.

*) Slottet, som ej blef fullbordadt förr än 1678, skall til sitt byggnadssätt vara lika med det foråna Chur-Fursteliga Slottet i Aschaffenburg.

*) Född 1633 den 10 April i Anclam efter Fadrens död. Efter idkade Studier och vidlöftiga utrikes resor, blef han genast efter sin hemkomst 1657 af K. Carl X Gustaf utnämnd til Öfverste för Uplands Regemente til fot och Öfver-Kammarherre. Han åtföljde sedan Kon-

K. Carl XI:s stränga Reduction mot andra hemmans afstående til Kronan, få behålla Skokloster, hvarjemte han erhöill för detta gods Adelig besittningsrätt och Frälse-frihet.

ungen på Dess krigståg i Polen och Danmark, hvarunder han flere gånger utmärkt sig för mod och tapperhet. Uphöjdes 1660 til Riks-Råd och blef samma år Öfverste för allt Garde samt Riks-Vice-Amiral. Han nyttjades dessutom på flera beskickningar til utrikes Hof: erhöill 1677 på begäran afsked ifrån Riks-Vice-Amirals Embetet och 1680 tjenstfrihet från Riks-Råds Embetet. Vid den märkvärdiga Reductionen fräntogs honom, jemte mycket annat, Grefskapet Wisingsborg och Friherreskapet Cajana. Död 1699 d. 25 Jan. i Stockholm och begrafven i Östra Ryds Kyrka.

Gift 1660 d. 27 Dec. med Grefvinnan Margareta Juliana Wrangel, då hon fick Östanå, Vestanå och Lyckås i morgongåfva. Hon dog 1701 den 9 Juli och begrofs i Östra Ryds Kyrka.

Han var Son af Sveriges Rikes Råd och Generalen af Infanteriet, Nils Abrahamsson Brahe, Grefve til Visingsborg, Friherre til Cajana m. m., född 1604 den 14 Oct. död 1632 den 21 Nov. i Naumburg af sina i slaget vid Lützen erhållna blessurer, (om honom sade Gustaf Adolf at han var det första Fältherre-ämne i hans Armé) och af Friherrinnan Anna Margareta Bjelke.

Riks-Rådet Grefve Nils Brahe ägde tre Söner, af hvilka tvenne dogo i ungdomen, och Abraham Brahe, om hvilken mera här nedanföre, samt en Dotter Eleonora Margareta Brahe, gift med Sveriges Rikes Råd och Presidenten, Grefve Carl Bonde til Björnö, Hesselby m. m. i hans förra gifte. Se Riddarhus-Archivets Handl.

Efter honom tilföll Egendomen Sonen,
Gen. Maj. Grefve Abraham Brahe *). Der-
efter

*) Han blef född 1669 d. 24 Aug. i Stockholm:
Tjente sig up til Öfverste-Löjtnant i General-
Staternes af Föränta Nederländerne tjenst, hvil-
ken han lemnade 1701, och dog såsom Ge-
neral-Major af Svenska Infanteriet, 1728 d. 6
Maj i Stockholm samt begrofs i Östra Ryds
Kyrka.

Han var tvenne gånger gift: 1:o 1695 d. 6
Jan. med Grefvinnan Eva Bjelke, död 1715
d. 20 Sept. Dotter af Kongl. Rådet och Fält-
Marskalken Grefve Nils Bjelke til Salestad,
och Grefvinnan Eva Gustafs-Dotter Horn.

2:o 1716 d. 7 Oct. med Margareta Fredrika
Bonde, död 1727 den 31 Mars, Dotter af
Riks Rådet Thord Bonde Ulfsson til Thords-
berg och hans tredje Fru, Friherrinnan Chri-
stina Hermans-Dotter Fleming af Liebelitz.

I sitt första gifte ägde han 6 Söner och 3
Döttrar: fem Söner dogo i ungdomen; men
äldste Sonen Nils Brahe, född 1697 den 25
Aug., död såsom Capiten vid Lif Gardet 1722
den 5 Sept., hade med sin Fru, Grefvinnan
Fredrika Wilhelmina Stenbock, Dotter af Öf-
ver-Kammarherren och General-Löjtnanten
Grefve Erik Gustaf Stenbock och hans förra
Fru, Grefvinnan Joh. Eleonora de la Gardie,
två Söner, Abraham, som dog barn, och Erik
Brahe, hvilken här nedanföre kommer at om-
nämnas. Af Döttrarne dogo två såsom barn,
och Ulrika Juliana Brahe blef gift 1:o med
Kammarherren hos Hertig Carl Fredrik af
Holstein, Frih. Carl Gustaf Liewen til Wijk,
2:o med Riks-Rådet Grefve Nils Jöransson
Gyllenstjerna til Björkesund. I sitt andra gifte
hade Grefve Abraham Brahe endast Dottern,
Christina Anna Brahe, gift med Hof-Marskal-

efter hans Sonson Öfversten Grefve Erik Brahe *) och äges nu af sistnämnde Grefves

ken och R. N. O., Friherre Carl Fredrik Hamilton af Hageby til Henlunda, Bogesund, Östanå, Vestanå m. m.

*) Han föddes i Stockholm 1722 den 25 Juni. Efter en vårdad upfostran och idkade Studier, blef han 1741 Ryttare vid Norra Skånska Cavaleriet och tjente sig sedermera up til Öfverste vid Lif-Regementet til häst, hvartil han, på Riksens Ständers tilstyrkan, utnämndes 1752. Vid detta års Riksdag förestod han, såsom äldste Grefven, under Landtmarskalken Grefve Henning Adolf Gyllenborgs nästan beständiga sjukdom, hans Embete, och hade vid 1755 års Riksdag 414 röster emot 591 til Landt-Marskalk. För delagtighet i en til Regeringssättets förändring gjord sammangaddning, blef han, jemte flere andra, år 1756 inställd för en Riksens Ständers Commission, dömd til döden, och föll et offer för partiagget, då han samma år d. 23 Juli måste lägga sitt hufvud under bödelsyxan på Riddarholmen i Stockholm. Hans minne har dock fått erfara rättvisa så väl särskilt af en stor Konung, som af en oveldig efterverld. Hans lik blef begrafvet i Familjens graf i Östra Ryds Kyrka.

Grefve Erik Brahe var tvenne gånger gift: 1:o 1745 den 12 Dec. med Friherrinnan Eva Catharina Sack, född 1724 den 31 Aug., död 1753 den 9 Jan., Dotter af Cancelli-Rådet, Frih. Johan Gabriel Sack til Penningby och Grefvinnan Eva Bjalke til Salestad.

2:o 1754 d. 28 April med Grefvinnan Christina Charlotta Piper, född 1734 d. 27 Jan. Hon blef sedan gift med Riks-Rådet, Cancelli-Presidenten och Seraphimer-Riddaren, Grefve Ulrik Scheffer, och dog 1800 den 7 Jan. Hon

Son, En af Rikets Herrar, f. d. Capiten-Löjtnanten, R. och C. af K. M. O., R. af K. Carl XIII:s Orden, Hr Magnus Fr. Brahe, Grefve til Skokloster, Herre til Rydboholm, Salestad, Vatholma, Skarhult m. m.

Slottet, hvilket, enligt hvad redan är anfördt, upbyggdes af Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel, utgör en liksidig fyrkant. Hvar sida är 72 alnar lång och 21 alnar bred inom murarne, samt 32 alnar hög ifrån grunden up til taklisten. Det är fyra våningar högt med 365 fönster och innesluter en fyrkantig Borggård, som är belagd med huggen sten. Slottet prydes af fyra åttakantiga Torn, ett i hvart hörn, hvilka torn äro fem våningar höga och höja sig med en våning öfver hufvudbyggnaden. Öfver hvar sida af Tornen är en Fronton, och sluta de sig upåt med en vacker Coupol och Spira prydd med en Spher eller Glob, sammansatt af sex kopparbeslagna band. Tornens Coupoler och Spiror äro täckta och öfverdragna med kop-

par Dotter af Presidenten och Seraphimer-Riddaren, Grefve Carl Fredrik Piper til Viggbyholm, Sturefors, Krageholm, Hogesta, Baldringe och Engsö, och Grefvinnan Ulrika Christina Mörner.

I sitt första gifte hade han 3 Söner och 2 Döttrar. Af Sönerne dogo 2 i barndomen, och den äldste, Per Brahe, född 1746 d. 19 Nov., dog såsom Capiten vid Lätta Dragonerne 1771 d. 27 Maj i Stralsund, ogift. Döttrarne dogo barn. I andra giftet ägde han Dottern Ulrika Juliana, som dog i barndomen och en Son, nuvarande En af Rikets Herrar m. m. Herr Grefve Magnus Fredrik Brahe, som är född 1756 den 14 Oct.

par; men den öfriga byggnaden, som har et högt tak, är täckt med tegel *). I Sydöstra Tornet är et urverk, förfärdigadt 1670, som slår timmar och kvarter. Midt på Borggården är en Reservoir, hvars vatten, ditfördt genom rännor ifrån dammar i skogen på sydvestra sidan af Slottet, fordom kunnat, medelst fördolda rör, ledas up i högsta våningen; men denna sällsynta och nyttiga inrättning är nu förfallen och kan ej mera nyttjas.

Hufvud-ingången är åt sjösidan och prydes af en bomberad Frontispis öfver taklisten. Ofvanpå Frontispisen är en af Troféer sammansatt Grupp, öfverst sirad med en öppen Tornerhjälm. Midtpå Frontispisen synes Grefveliga Wrangelska vapnet af Salmis med sina fyra hjälmor och löfverk, i sten uthuggit.

Hvalfbågarne i förstugan äro understödde af åtta hvita Marmorpelare af Joniska ordningen, utmärkt sköna och kostbara, hvilka den frikostiga Drottning Christina förärat sin store Fältherre C. G. Wrangel. Man synes väl hafva skäl til den förmodan, at dessa pjeser skulle kunnat undslippa Reductionen under K. Carl XI; men upsökande allt hvad hans Företrädare hade bortgifvit, lös och fast egendom, blefvo äfven desse *pelare* underkastade Reduction, och Grefve Nils Brahe

*) Enligt första planen til Byggnaden, skulle 2:ne flyglar, försedde med Torn, utgå ifrån Slottet ner til sjön, och derigenom en yttre Borggård forméras samt en Sjögård; men detta kom ej at gå i fullbordan. I Grefve Dahlbergs Suecia antiqua et hodierna finnes Slottet aftaget med dessa tilärnade flyglar och byggnader.

måste, för at ej se sitt Slott beröfvadt en så utmärkt prydnad, lösa dem med ej mindre än 18000 R:dr.

Uti denna och förstugan midt emot åt Trädgården, äro på hvardera sidan tvenne nicher, med en brunmålad Gips-Buste på hvar sin piedestal: likaledes i båda trapporna til första våningen.

I hvarje våning är en Corridor eller gång åt Borggården, af hvilka den nedersta går rundt omkring hela huset, men de öfriga tre, blott på trenne sidor. Uti den nedersta Corridoren äro på hvarje sida fem Arcader eller hvalfbågar åt Borggården, i lika höjd med våningen. Uti dessa Arcader stå tie sköna metall-kanoner på sina lavetter, med mynningarne vända åt Borggården, af hvilka två sägas vara tagne i Polen; tvenne äro pryddes med Wrangelska vapnet; tvenne de största med Braheska; tvenne äfven med vapen, men så utplånade, at ej vapnen kunna skönjas, samt tvenne andra med inskrift: Inventor. E. R. L. *).

Den första eller nedra våningen, under hvilken äro åtta större och mindre källare, är öfverallt hvalfd samt fönstren försedde med jerngaller, och tyckas dessa hvalf och de två alnars tjocka murarne trotsa sjelfva tiden, och bevisa at våra förfäder ej byggde endast för sig sjelfva, utan äfven för efterkommande.

I denna våning finnas rum för Rustmästaren, Betjeningen, tvenne stora kök, visthus, Fatbur samt Verkstäder. Verkstäderna

*) För det närvarande äro likväl endast 6 pjäser upställda på sina lavetter.

äro til öfverflöd försedde med verktyg af alla slag, samt en Konst-Svarfstol, hvilken Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel fört ifrån Fyen, och på hvilken Riks-Rådet Grefve Nils Brahe och General-Majoren Grefve Abraham Brahe förfärdigat åtskilliga vackra arbeten.

Uti de rum, som nu bebos af Rustmästaren, men fordom och innan Slottet blef färdigt och inredt, beboddes af Herrskapet, äro följande Taflor:

Porträtter: af Maria Sparre, Bengt Horns första Fru.

En Fransysk Prins (Dauphin, förmodligen Ludvig XIV eller XV) såsom barn, i Furstelig dräkt, med Helgeands-Orden, Spira i högra handen och Riks-äplet bredvid sig.

En Bjelke, men obekant hvilken *).

En okänd man i Burgundisk dräkt.

Af et okänt Fruntimmer.

En Tafla, som föreställer en Kock och en Kökspiga, hvilka rensa fisk. Taflan synes vara af värde.

En Tafla, som föreställer en Trädgårdsmästare och hans hustru, arbetande i Trädgården.

En Tafla, föreställande en naken kvinna, som kastet krona och spira vid fötterna. Under läses: *Omnia vanitas*.

En Tafla som föreställer en Tvättbalja.

En dito med en äppelklase på en talrik.

En utsigt af Halsnoe Kloster på östra sidan.

*) Synes vara K. R. och Fältmarskalken Grefve Nils Bjelke, i sina yngre år.

Uti det rum, der de så kallade pretiosa förr förvarades, äro tvenne Taflor: den ena föreställer Carl Stuart såsom barn, vårdad af sin Syster; den andra, som skall hafva varit af stort värde, är genom tidens åtgärd så förderfvad, at dess innehåll nu mera ej kan utrönas.

Dessutom finnas här flera graverade Porträtter af namnkunniga Romare.

Andra Våningen.

Corridoren i denna våning är et verkligt Galleri. Taket är måladt efter det i 17:de seklet brukliga maner, med många figurer och grannlåter. Golfvet är af sten.

Emellan hvart fönster äro Porträtter i kroppsstorlek af Officerare, som tillika med Riks-Rådet och Fält-Marskalken Herman Wrangel voro tjenstgörande under K. Gustaf Adolf. Först märkes Herman Wrangels eget Porträtt i kroppstorlek midt i Corridoren. Deröfver läses hans fulla Titel på Latin. Under: *Si qua tibi viator memoria nostri in hoc icone fuerit grata, eodem affectu, queso, reliquos commilitones contemplare: Caveas vero, ne ita de illorum forma et habitu sollicitus sis, ut obliviscaris scire quinam fuere milites. Omnes erant sub auspiciis Gustavi Magni armorum gloria clari, me duce et teste, de Rege et Patria bene meriti.*

Vidare förekomma följande Porträtt til höger från Herman Wrangels.

Capitenen och Regements-Quartermästaren, *Påwel von Essen.*

Öfverste *Patrick Ruthwen.*

Öfverste-Vaktmästaren *Johan Nieroth.*

Capiten *Herman Capel.*

Capiten *Jurgen Pählman.*

Capiten *Erik Ulfsparre.*

Capiten *Jacobus King.*

Öfverste-Löjtnant *David Drommund.*

Öfverste-Löjtnant *Thomas Muschamp.*

Til venster från Herman Wrangels Porträtt:

Capiten *Wilhelm Man.*

Capiten *Johan Patkull.*

Öfverste-Löjtnant *Lars Kagg.*

Under Porträttet läses:

Hic est ille Archistrategus, qui in bello Sagum, in pace Togam Senatoriam, summa cum laude indutus.

Capiten *Herman Bottemskw.*

Öfverste *Christophier Asserssen.*

Öfverste-Löjtnant *Otto Scheidingk.*

Georg Gunther Krail de Bemeberg.

Capiten *Carl Kammel.*

Capiten *Claudeij Gebhart de la Wall.*

Capiten *Johan Klingspor.*

På väggen midt emot äro följande Taf-
lor, hvilkas värde, jemte alla öfriga målnin-
gars, såsom varande utom gränsen för mitt
omdöme, må afgöras af kännare, som besöka
detta märkvärdiga ställe.

En Tafla, som föreställer Christus, då
Han välsignar barnen.

Tafla, som föreställer då Konung Ahas-
verus utgaf befallning at Mardochai skulle
föras omkring Staden och för honom utro-
pas: så skall man göra den som Konungen
gera ära vill.

Tafla, föreställande då Drottningen af
rika Arabien kommer at afhöra Konung Salo-
mos vishet.

Tafla, som föreställer Christus inför Pontii Pilati Domstol.

Tafla föreställande, då Hiskias kallar tillsammans Israels Barn och förkunnar dem Lagen.

Dito då Mord-Engeln nedergör 180,000 man i Assyriska Lägret.

Dito, som föreställer de tre vise Mäns ankomst från Österlanden efter Christi födelse.

Dito Lazari upväckelse från de döda.

Dito, då tummar och tår afhuggas på Konung Adonibesek.

En Tafla föreställande ett af Kejsar Carl V:s Triumf-Tåg.

Öfver hvarje dörr, hvilka skiftevis hafva en trekantig och en rundad Frönton, äro på väggen målade Buster af Romerska Kejsare, med et Symbolum för hvar och en, hvilket är tecknadt näst öfver dörrarne under Frontonerna, nemligen för:

P. Helvius Pertinax.

Symbolum: *Militemus.* (Ständigt kämpa).

Aurelius Commodus.

Symb. *Pedetentim paulatim.* (Sakta, varsamt).

Marcus Antonius Philosophus.

Symb. *Regni clementia custos.* (Mildhet är rikets vårdare).

Antonius Pius.

Symb. *Melius unum civem servare, quam mille hostes occidere.* (Bättre at rädda en medborgare, än döda tusen fiender).

Hadrianus.

Symb. *Non mihi sed populo.* (Icke för mig, utan för folket).

Trajanus.

Symb. *Qualis Rex, talis Grex.* (Sådan Konung, sådant folk).

Narva Coccejus.

Symb. *Mens bona regnum possidet.* (Et godt sinne bibehåller Riket).

Domitianus.

Symb. *Fallax bonum Regnum.* (En mild Regering är osäker).

Vespasianus Augustus.

Symb. *Bonus Princeps, orbis Amor.* (En god Furste är verdens kärlek).

F. Flavius Vespasianus.

Symb. *Lucri bonus odor ex re qua libet.* (Vinning af hvad som helst, förnöjer).

Aulus Vitellius.

Symb. *Bonus odor hostis, melior civis occisi.* (En slagen fiende luktar väl, en slagen medborgare bättre).

Salvius Otho.

Symb. *Unus pro multis.* (En för många).

Ser. Sul. Galba.

Symb. *Miles legendus non emendus.* (Soldaten bör utväljas, icke köpas).

Nero Claudius.

Symb. *Hoc agamus ne quis quidquam habeat.* (Görom så at ingen må äga något).

Tiberius Claudius.

Symb. *Generis virtus nobilitas.* (Förfäders dygd adlar).

Cajus Caligula.

Symb. *Oderint dum metuant.* (De må hata, blott de frukta).

Tiberius Nero.

Symb. *Melius tondere, quam deglutere.* (Bättre at klippa än at äta up).

Octavius Augustus.

Symb. *Festina lente.* (skynda långsamt).

C. Julius.

Symb. *Satius semel, quam semper.* (Bättre med besked en gång; än alltid detsamma).

På båda sidor af Corridoren, under fönstren och nederst på väggarne äro följande Tänkespråk:

Hominum natura, novitatis avida. (Menniskan är af naturen fiken efter nytt).

Thesaurus bonorum mulier bona, sicut malorum mala. (En god qvinna är en skatt för de goda, likasom en ond för de onda).

Sine sanitate nulla felicitas. (Utan helsa ingen sällhet).

Homo vitreo vase fragilior est. (Menniskan är skörare än glas).

Non utendum imperio ubi legibus agi potest. (Man bör ej använda magt, då man kan begagna sig af Lag).

Princeps nec timeat nec provocet. (En Regent bör hvarken frukta eller trotsa).

Honestius est principi beneficiorum quam tropheorum memoriam relinquere. (Det är ärorikare för en Furste at efterlemna et minne af välgerningar än af segertecken).

Justum est bellum, quod propter res nobis captas suscipitur. (Det krig är rättvist som företages at återvinna hvad man oss beröfvat).

Aulico nulla fides, nulla Religio, nulla conscientia, modo principi placere potest. (Hofmannen glömmer både redlighet, Religion och samvete, blott han kan behaga Fursten).

Facietiarum apud præpotentes in longum memoria, dum acerba sunt. (Man

glömmer ej så snart et bittert skämt af de mäktige).

Homine imperito, nil injustius est; nil nisi quod ipse facit rectum putat. (Ingen är mera orättvis än den okunnige. Honom är intet annat rätt, än det han sjelf gör).

Mobilis et inquieta mens homini data est. (I menniskan är et ostadigt och oroligt sinne).

Senectus est mortis prodromus, dolor et labor, defectus et dispectus. (Alderdomen är dödens förelöpare, plåga och arbete, brist och obeslutsamhet).

Nummus vincit, nummus regnat, nummus imperat. (Penningen segrar, penningen regerar, penningen befaller).

Edocto si quidquam credis amico. (Tro framför allt en förständig vän).

Si vis esse pius, exi aula. (Om du vill blifva redlig så öfvergif hofvet).

Felix ille, qui procul negotiis paterna rura bobus exercet suis. (Lycklig den som skild från allmänna ärenden får odla sin ärfda jord med egna dragare).

Nihil deterius amico fallaci. (Ingenting är sämre än en falsk vän).

Quien se á buen arbol arrima, buena sombra le cobija. (Den som hunnit fram til et godt träd, honom betäcker en god skugga).

Ni en veras, ni en burlas, partas con tu amo peras. (Hvarken på allvar eller skämt, bör du dela päron med din herre).

Divitiæ multæ, non finis sed mutatio miseriarum sunt. (Mycken rikedom slutar icke, utan förändrar eländet).

Terram geris, terram teris, terra eris.
(Jord sköter du, jord nöter du, jord skall du varda).

Nudus in hanc terram matris sum ab alvo lapsus, quo terra exedam tempore nudus ero. (Naken kom jag från moderhlivet til denna jorden, naken skall jag gå hädan).

Fuisse nihil est, esse momentum, fore æternum. (Hafva varit är intet, vara, är et ögonblick, blifva är evigt).

Par la prima moglie patienza, par la seconda penitenza. (Med första hustrun tålmod, med den andra ånger).

Bäst lida det man icke kan vrida.

Sa piu un savio e un matto che un savio solo. (En vis och en dåre veta mer än en vis man ensam).

Les amis sont comme le melon, il faut essayer plusieurs pour rencontrer un bon. (Det är med vänner som med meloner: man måste försöka flera, för at träffa en som är god).

Tre cose imbrattano la casa, gallina, cane e Donna. (Tre ting göra buller i huset: hönan, hunden och qvinnan).

Avarus ex Domino fit procurator. (En girig man blir från herre, förvaltare).

Ne anche argo, con cent' ochi puo guardar, Donna chè ad ochi. (Icke en gång Argus med hundrade ögon kan akta en qvinna, som vill se sig omkring).

A chi ha ventura poco sempre basta. (För den som har lycka är litet alltid nog).

Chi incontra buona moglie ha gran ventura. (Det är et lyckskott at finna en god hustru).

Mieux seul que mal accompagné. (Bättre vara ensam än i dåligt sällskap).

Moglie senza dote e marito senza denari ambedue stentano assai. (En hustru utan hemgift och en man utan pengar hafva begge nog bekymmer).

De mechant gain, trésor est vain. (Med orätt fås, med sorg förgås).

Le chien, le jeu, l'amour, le feu ne se contentent jamais de peu. (Hunden, spel, kärlek och eld äro aldrig nöjde med lite).

Nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. (Det skadar ingen at han tegat, men at han talat).

Diligence passe science. (Flit är bättre än kunskap).

Quand bonheur te rit, cela te soit suspect, car le malheur te suit. (Misstänk lyckan då hon ler åt dig, ty olyckan följer).

Sans langage le fol est sage. (Dåren är vis när han tigr).

Chiche jamais riche. (En gnidare är aldrig rik).

Una bella Donna e inferno del anima e purgatorio della borsa. (En vacker flicka är et helvete för själen och en skärseld för pungen).

Chi vuol dir mal d'altrui pensi prima a lui. (Den som vill tala illa om en annan, tänke först på sig sjelf).

Bona valetudo bonorum maximum. (En god helsa är det högsta goda).

Chi sempre ride spesso inganna. (Den som alltid ler, bedrager ofta).

Chi paga debito fa capitale. (Den som betalar sin skuld gör sig et capital).

Un nemico e troppo e cento amici non bastano. (En ovän är för mycket, och hundra vänner äro icke nog).

Gran pazzia il viver povero per morir ricco. (Det är en stor dårskap at lefva fattig för at dö rik).

Naturæ pauca, cupiditati multa. (Naturen behöfver litet, begärelsen mycket).

Pena e premio sono l'anima del buon governo. (Straff och belöning äro själen i en god regering).

Il savio sa trovar tutto nel puoco. (Den vise förstår at finna allt i det lilla).

Magna res est scire vivere. (Det är en vigtig sak at veta lefva).

Amicum facilius in rure, quam in aula invenies. (Du träffar lättare en vän på landsbygden än på hofvet).

Vita rustica multarum virtutum magistra. (Landtlefnaden är en lärmästarinna i många dygder).

Persona e odioso il povero superbo, il ricco avaro, il vecchio pazzo. (Förhatlig är en fattig som är högfärdig, en rik som är girig, och en gammal narr).

La parte de corteggiani sono monstri con due lingue e con due cuori. (En del hofmän äro vidunder med två tungor och två hjertan).

Ruri contentus potest dicere: spes et fortuna valete. (Den som är nöjd på landet kan säga: farväl lycka och hopp)!

Homo est imbecillitatis exemplum, temporis spoliium, fortunæ lusus. (Menniskan är et bevis af svaghet, et rof för tiden och en lek för lyckan).

Byggja huus medh hvars mans råd, dher kommer aldrig taak uppå.

Thet vår Herre beskjärer, står intet St. Per emoot.

Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
(Ifrån största höjden kommer värsta blixten).

Vive tibi quantumque potes illustri vita.
(Lef för dig sjelf så lysande du kan).

Vive tibi et longe nomina magna fuge.
(Lef för dig sjelf och fly långt ifrån stora namn).

Ingressus hominis flebilis, progressus debilis, egressus terribilis. (Menniskans ingång är tårvård, fortgång eländig och utgång förskräcklig).

Nascentes morimur, pendetque ab origine finis. (Vi dö när vi födas, och ändan berör af början).

Nihil tetrius avaritia præsertim in principe. (Ingenting är vederstyggligare än girighet, i synnerhet hos en Furste).

Homo homini lupus. (Den ena menniskan är den andras förföljare).

Hårdt emoot hårdt sade Kjäringen föll moot hälleberget.

Melior et tutior est pax, quam sperata victoria. (Fred är bättre och säkrare än oviss seger).

Dat pyra, dat poma, qui non habeat aurea dona. (Den som ej har pengar, ger äplen och päron).

Veritas compressa ut palma florebit. (Den förtryckta sanningen skall blomstra såsom palmen).

Si tibi copia, si sapientia formaque detur, sola superbia destruit omnia si comitetur. (Rikedom, vishet och skönhet äro intet då de följas af högmod).

Maledictus homo, qui confidit in homine, stultissimus qui confidit in principe.

(Olycklig den man som litar på en menniska; stor dåre den som litar på en Furste).

Melius est ut pereat unus quam unitas. (Bättre at en förgås, än det hela).

Första våningens Rum.

Matsalen.

Väggarne äro beklädda med Gyllenlädertapeter: taket är af gips prägtigt arbetadt: golvet af sten. Vanliga Salsmöbler; men stolarne äro klädda med gyllenläder.

Målningar.

Porträtter af Holländska Amiraler, nemligen:

Vice Amiralen Reuter.

Amiralen Witte Wittensson.

Amiralen von Gälén.

Amiralen Tromp.

Amiralen Peter Floris.

Taflor, föreställande: slaget vid Chattam och Charneste: utsigter af Dover, Cadix, Schevelingen och Exeter. Sex Sjö- och Strandmålningar. Tretton taflor, hvilka föreställa Sjöslag emellan Engelsmännen och Holländarne samt en målad på koppar.

Öfver spisen är anbragt Grefvevapnet af Salmis i lifliga färger, samt von Haugwitzska Vapnet.

Andra Rummet.

En Sängkammare. Tapeterna äro af ljusblått Brocadell: taket af gips: golvet af inlagdt träd. I Alcoven en gammalmodig Fransysk säng med omhänge af blått damast: en stor spegel med utarbetad försilfrad ram:

tyenne

Tvenne Lampetter af berg-kristall: et svart lackeradt bord: et dyrbart skåp, in-
nantil af Ebenholtz, inlagdt med elfenben
och sköldpadd. I detta skåp förvaras en
Mynt- och Medalj-samling; stampar af gamla
sigill, såsom K. Gustaf I:s, et Sko-Klosters
sigill, funnit på Kyrkogården år 1710 m. fl.
Et annat skåp, mycket väl arbetadt och lac-
keradt, samt en Skrif-Byrå.

Målningar.

Porträtter: af Riks-Rådet och Riks-Mar-
sken, Grefve C. G. Wrangel.

Hans Grefvinna, Anna Maria Wrangel,
född von Haugwitz.

Riks-Rådet Joachim Brahe, K. Gustaf
I:s Svåger, hvilken blef halshuggen i Stock-
holmska blodbadet år 1520.

Hans Fru, Margareta Wase.

Enke-Grefvinnan Ebba de la Gardie,
född Brahe.

Riks-Drotset, Grefve Per Brahe d. yngre;
Miniatur-Porträtt.

Skrifvaren Ferdinandus, med årtalet 1674,
måladt på träd.

Tvenne Taflor, målade på träd, före-
ställande blomsterkrukor.

En Tafla, målad på koppar, utmärkt
skön, som föreställer Christi Födelse.

En Tafla på pergament, med marien-
glas öfver, föreställande Christus då Han sof-
ver i skeppet.

En Biskops bröstbild, med glas och ram.

Två Blomsterstycken i vax med glas och
ramar.

Fyra dito sammansatta af snäckor.

En Mosaik, föreställande en så kallad Paradis-fågel.

Öfver spisen ses en tafla som föreställer en gammal Kyrko-Lärare.

Tredje Rummet.

Et förmak. Tapeterne äro af guld-broadell med röd och hvit kantning: taket af gips och golvet af träd.

Möbler: tvenne större speglar med bruna ramar och genombruten förgyld messings-garnering: et bord med skifva af mosaik och ebenholtz-ram: en ljuskrona af berg-kristall: flere stolar med öfverdrag, sydda af Grefvinnan Eva Catharina Brahe, född Friherinna Sack.

Målningar.

Porträtter af Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrangel.

Af hans Fru Grefvinna, Anna Maria Wrangel, född von Haugwitz.

Af Riks-Rådet och Riks-Vice-Amiralen Grefve Nils Brahe.

Af hans Fru Grefvinna, Margareta Juliana Brahe, född Wrangel.

Af Riks-Drotset, Per Brahe den yngre.

Af General-Majoren, Grefve Abrah. Brahe.

Af hans Fru Grefvinna, Eva Brahe, född Bjelke.

En Tafla, som föreställer en Cardinal på sin dödssäng, då han tager afsked från sina anhörige.

En Tafla, som föreställer, då Kejsar Carl V lemnar Chur-Fursten Johan Fredrik af Sachsen sin frihet *).

*) Chur-Fursten blef fången i slaget vid Mühlberg 1547 den 24 April och dömdes från lif.

En Tafla, förställande Pauli omvändelse:
Sex Taflor, med Fransyska Fruntimmer,
alla til häst, nemligen!

La Duchesse d'Aumont; la Duchesse
d'Armagnac; la Duchesse de Bouillon; la Du-
chesse de la Forte; la Marquise de Louvois,
och la Comtesse de St. Geram.

Fyra Blomsterstycken.

Et Fruktstycke.

Et Stycke, föreställande flera slag af fåglar.

Öfver spisen ses et skönt Blomster-
stycke.

Fjerde Rummet.

En Sängkammare. Väggarne äro beklä-
da med Gobelins-Tapeter, af hvilka en före-
ställer Christi födelse och död, och på den
andra ses Biskopen Nicolai Alberti Stamträd
och anors vapen.

Taket är af gips; golfvet af träd.

Spisen brunmålad, med många sirater öf-
ver och trenne Buster, af hvilka den öfver-
sta föreställer en Neger.

Målningar.

Porträtter af Kgl. Rådet och Fält-Mar-
skalken, Grefve Nils Bjelke.

Af hans Fru Grefvinna, Eva Bjelke, född
Horn.

Af Riks-Rådet, Grefve Carl Gust. Bonde.

Af hans Fru Grefvinna, Eleonora M. Bon-
de, född Brahe.

Af Grefve Carl Oxenstjerna.

vet den 8 Maj samma år, men domen gick
ej i verkställighet, och han blef frigifven 1552
d. 12 Maj. Denne olycklige Furste dog 1554
den 3 Mars och blef begrafven i Weimar.

Af R. R. och Riks-Vice-Amiralen Grefve Nils Brahe.

En Tafla, som föreställer Jungfru Mariæ Bebildelse.

Et Fruktstycke.

Femte Rummet.

Kalladt Långkammaren. Taket är af gips. Golfvet af sten.

Vanliga möbler samt en spegel med ram af Sköldpadd.

Målningar.

Porträtter af Prinsen af Condé.

Af Major Malcom Sinclair.

Af Capiten Magnus Stålsvärd *).

Af Grefvinnan Potocki.

En Tafla, föreställande Vulcanus och Venus.

Et Stycke broderadt med silfver på siden-sars, utom flere andra af mindre betydighet.

Öfver Spisen är en Tafla med Venus och Cupido, hvilken synes vara af värde.

Sjette Rummet.

Taket i detta Rum är måladt på gamla viset. Golfvet af träd.

Det har förr varit bebodt af Betjeningen, och har nu vanliga möbler.

Målningar.

Porträtter af Grefve Fredric W. Sparre.

Af hans Fru Grefvinna, Ulrica Ebba Sparre, född Bjelke.

Af Fält-Marskalken, Grefve Carl Gustaf Mörner.

*) Han var invecklad i complotten til Regerings-sättets förändring 1756.

Af hans Fru Grefvinna, Christina Mörner, född Bjelke.

Af Grefve Johan Gustaf Fleming.

Af hans Fru Grefvinna, Sigrid Fleming, född Bjelke.

Af Fröken Eva Bjelke, i kropps storlek.

Et Mosaik-stycke, föreställande Mariæ Beädelse.

Et Landskapsstycke.

En Tafla, med Mariæ Brösbild, som hålles af en Engel samt tvenne qvinnor, föreställande Hoppet och Rättvisan, målad på glas.

Spisen har förgyllda ornamenten och 3:ne Buster öfver.

Sjunde Rummet.

Kallas Wrangelska Barnkammaren. Tapeterne äro af gyllenläder. Taket måladt. Golfvet af sten. Vanliga möbler.

Målningar.

En stor vacker Tafla, föreställande Carl Gustaf Wrangel, med sina 9 syskon, såsom barn och lekande, alla i kropps storlek vid deras ålder.

Porträtter af sex Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangels barn, målade af Ehrenstrahl.

Et Likstycke, föreställande Riks-Marskens äldste Son, Hannibal Gustaf Wrangel, död 1643 den 8 Jan. i Lüneburg. På Taflan är en vacker Latinsk påskrift.

Af tvenne deras Ammor och Sköterskor.

Af Riks-Grefvinnan, Hedvig von Hessenstein, född Taube, i Nunnedragt.

Af en Fröken Stenbock, i kropps storlek.

Af Fröken Magdalena Stenbock.

Dessutom finnes här en stor Charta öfver Tyskland.

Öfver spisen, som är utsirad med mycket Bildhuggeri, är en så kallad Favorit-häst, målad i olja.

Attode Rummet.

En Sängkammare til höger innanför Matsalen. Väggarne äro klädda med Gobelins-Tapeter, som föreställa Trojanska kriget. Taket af gips. Golfvet af sten.

Spisen är utsirad med bildhuggerier och målningar.

Målningar.

Porträtter af Pfalz-Grefvinnan Maria Euphrosina, Riks-Drotset Grefve Magn. Gabr. de la Gardies Gemål.

Af Grefvinnan Eleonora Uhlefeld.

Af en Fröken Sparre.

Nionde Rummet.

Vanliga möbler. Taket är af gips. Golfvet af träd.

Målningar.

Porträtter af Riks-Rådet, Erik Johansson Wase. Kon. Gustaf I:s Fader.

Af K. Carl XI såsom barn, i kropps storlek.

Af Grefvinnan Elsa Beata Brahe, förmäld med Pfalz-Grefven, Johan Adolf af Zweibrücken och Stegeborg.

Af Presidenten Grefve Bonde.

Af dess Fru Grefvinna, född Sparre.

Af Riks-Drotset, Nils Gyllenstjerna.

Af General-Majoren, Abrah. Lejonhufvud.

Af dess Fru, Karin Gyllenstjerna.

Af General-Majoren, Helmut Wrangel.

Tionde Rummet.

Svarta Kammaren kalladt. Taket är af gips. Golfvet af sten.

Väggarne äro klädda med Gobelins-Tapeter. Möbler: en Paulun-säng, fordom med svart sammets-omhänge och hvita blommor; nu är endast sidenfodret kvar; stolarne med lika öfverdrag. Här äro äfven tvenne Astronomiska Ur, det ena af stål, förfärdigadt år 1584, och det andra af messing med 24 visare, förfärdigadt år 1651.

Målningar.

Porträtter af Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel vid 6 års ålder i kropps storlek.

Af hans bror, Riks-Rådet m. m. Friherre Johan Mauritz Wrangel vid 5 års ålder, äfven i kropps storlek.

Af Riks-Drotset, Grefve Per Brahe d. y., af van Dyk.

Af samma Herre vid 17 års ålder.

Et okänt Porträtt.

Af Riks-Rådet och Riks-Vice-Amiralen Grefve Nils Brahe.

Hans Fru Grefvinna, Margareta Juliana Brahe, född Wrangel.

Öfver spisen är et Stycke, som föreställer en gammal man, med en dödskalle framför sig, och synes få et budskap.

Elfte Rummet.

Grefve C. G. Wrangels Förmak. Taket är prägtigt arbetadt af gips. Golfvet af sten. Tapeterne af gyllenläder. Vanliga möbler.

Målningar.

Porträtter af K. Carl X Gustaf.

Af hans Gemål, Drott. Hedv. Eleonora.

Af Pfalz-Grefvinnan af Zweibrücken och Stegeborg.

Af K. Carl I Stuart.

Af dess Gemål, Drottning Anna Maria.
Af Landtgreffen af Hessen, Fredric, Öf-
verste i Svensk tjenst.

Af St. Birgitta.

Af Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrangel.

Af Öfversten Friherre Rosenhane.

En stor Tafla af Adrian von Heland, hvilken föreställer en Riddare, som anfalles af Rövare.

Et Stycke, föreställande en Skepps Escader.

Öfver spisen är et skönt Stycke, föreställande Apollo, då han förvandlar Daphné til et Lagerträd. Öfverst på spisen ses Grefve-vapnet af Salmis i lifliga färger och längre ned Initial-bokstäfverne C. G. W. Sidorna af spisen äro prydda med förgyllda Troféer.

Tolfte Rummet.

Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrangels Sängkammare. Taket är af gips, skönt arbetadt, föreställande en mängd Troféer och midt uti Initial-bokstäfverne af hans namn, sammansatt af flera slags gevär: golfvet af sten.

Väggarne äro beklädde med Gobelins-Tapeter, hvilka föreställa Christi Födelse, Korsfästning och Himmelsfärd, Nattvardens instiftande och Enkan i Sareptha.

Möbler: en Pauluns-säng med rödt siden-omhänge och påsydda paljetter: en spegel: et bord med marmorskifva.

Målningar.

Tvenne dörrstycken; Porträtter af Riks-Rådet och Fältherren Herman Wrangel samt dess Fru Margaretha Grip.

Trettonde Rummet.

Stora Salongen, äfven kallad Kungs-Salen, det prächtigaste och vackraste i hela Slottet. Taket är af gips, mycket kostbart och väl arbetadt med förgyllda lister samt flera slags djur och löfverk i naturliga färger: äfven ses Grefve C. G. Wrangels och hans Grefvinnas namnchiffer förgyllda. I hvarje hörn föreställas de fyra verldsdelarne. Uti en ornerad oval midt i Taket ses den Babyloniska Draken, fångad af Profeten Daniel: vid Drakens gap hänger en prächtig Ljuskrona af Berg-kristall. Dörrar och fönsterkarmar hafva förgyllda lister: golvet är af sten, lagdt i rutor. Möblerna äro vackra. Men hvad som särskilt utmärker detta sköna Rum, äro de dyrbara saker der förvaras i trenne Skåp.

I det största Skåpet, som är af valnöts-träd, inlagdt med ebenholtz, finnas dyrbara och anmärkningsvärda pjäser af mångfaldigt slag, såsom: et skatull med sockerskrin af bernsten: en förgylld silfverbägare med infattade ädla stenar: en silfvertumlare med filigransarbete: tvenne stora perlemo-snäckor med förgyllda silfverfötter och beslag: en med Grefvinnan Anna Maria Wrangels född von Haugwitz väpen, utan fot: en infattad i förgylldt silfver med inscription: *Carl, Herzog zu Mechlenburg 1574.* en med lock, som föreställer en Siren: et syskrin med filigransarbete och besatt med ädla stenar: flera elfbens-askar och dosor af konstsvarfware: en kanna af elfenben, infattad med emaljeradt silfver, hvarå föreställes Bacchi fest: en välkomst-skål, hvarpå föreställes Romersk-Tyska Riket med inskrift: *Das heilige Rö-*

mische Reich sampt seine Glieder: en kanna af en Cocosnöt, beslagen med silfver och Cupido på locket: en bågare med lock af pressadt horn: et stort Venediskt vinglas: Christus på Korset af bernsten: en guldring med inskrift: *Ave Maria*, funnen i jorden vid Vexjö år 1783 och hitlemnad af H. E. Herr Grefve Brahes förra Fru Grefvinna; en skål af carniol med förgylt silfverfot: tvenne knifvar med hyacintskäft: en skål af Jaspis med lock, infattad i emaljeradt guld, af stort värde: en skål af Ametist, infattad i emaljeradt guld: en dito af Topas, infattad i emaljeradt guld: en dito af Saffir infattad i emaljeradt guld: en thekopp af hyacint med fat af Carniol: en liten skål, med lock, utskuren i en berg-kristall, som har utseende af en Demant: flere knifvar med federal, besatte med hyacinter och rubiner samt försedde med beslag af guld.

Af berg-kristaller infattade i förgylt silfver förekomma: fyra skålar: en karafin (infattad i guld); tvenne saltkar och et dryckeskärl.

Dessutom förvaras i detta Skåp: en liten spinnrock af elfenben: et tinglas infattadt i silfver: Miniatur-porträtter i medaljoner af Hertig Adolf Johan af Zweibrücken, af K. Carl X Gustaf: af Grefvinnan Elsa Beata Brahe m. fl.

Det andra Skåpet, som är af Ebenholz, inlagdt med elfenben, ganska dyrbart, är skänkt af Staden Augsburg til Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel. Deri förvaras en Snäcksamling: flere Japanska och Indianska saker, såsom matstickor, knifvar, pipskäft, hårkam, perlbantl, vigtskål, kort m. m. En

Bönebok, skriven på pergament år 1635 i Nürnberg, af Margaretha Arnschwanger, med fötterna, emedan hon var utan armar: en gravur i koppar, förgyld, föreställande Susanna och Domrarne, så fin at den svårligen med blotta ögonen kan urskiljas: et Tinglas med silfverbeslag, som tilhört Grefvinnan A. M. Wrangel: et litet Res-Apothek i et skrin, beslagit med silfver och besatt med flera slags stenar. Porträtt af Fält-Marskalken, Grefve Christofer Königsmark, arbetadt i elfenben af Cavalier.

Det tredje Skåpet af elfenben äger i sina Lådors hörn infattad Jaspis och på midten emaljer, som föreställa hela Christi Lidande. Deri förvaras flera svarfvade dosor och i en är Ebba Brahes Porträtt en miniatyr i hennes ungdom.

Äfven ses i detta Rum et dyrbart Brädspel af elfenben, beslagit med förgylt silfver. Tärningarne äro af bernsten, och brickorna, de hvita af elfenben, infattade med förgylt silfver och de svarta af ebenholtz med lika infattning. Likaledes et annat stort Brädspel, väl arbetadt af ebenholtz och elfenben, samt et skönt stycke af bernsten och elfenben, föreställande Venus och Vulcanus.

Målningar.

Porträtter af K. Gustaf II Adolf i Polsk drägt, måladt 6 veckor före hans död (Bröststycke).

Af Drottning Christina (Bröststycke).

Af Konung Carl XI, i kropps storlek til häst, måladt af Ehrenstrahl.

Af K. Gustaf III (Bröststycke).

Af Sixtus V. såsom Cardinal.

Af densamma såsom Påfve.

Af General-Majoren, Grefve Gustaf Le-
wenhaupt.

Af Generalen Lorentz von der Linde.

Af Fält-Marskalken, Grefve Christofer
Königsmark.

Af Riks-Rådet, Cancellie-Presidenten och
Seraphimer-Riddaren, Grefve Ulrik Scheffer.

Af Erasmus Nostradamus.

Af Romerska Borgmästaren Lucius An-
tonius.

Af Theophrastus Paracelsus och hans
Hustru.

Af Kyrko-Läraren Hieronymus.

En Tafla, som föreställer Petrus och
Paulus.

Dito föreställande Cromwell och Engel-
ska Drottningen vid spelbordet.

Dito föreställande Pluto, då han bort-
röfvar Proserpina.

Dito som föreställer Pauli omvändelse.

Dito Noachs intåg i Arken.

Dito som föreställer en Ritmästare, teck-
nande för sin Lärjunge.

Trenne Aftonstycken och fem Landskaps-
stycken.

Dessutom finnes här upställd på en vac-
ker Piedestal K. Gustaf III:s Bust i gips.

Öfver spisen, som är prydd med Grefve-
vapnet af Salmis, förgyllda Troféer och Or-
namenter, är en Tafla, som föreställer en i
Romersk dräkt klädd man, med upspänd bå-
ge mot en framför sig på knä liggande qvinna.

Fjortonde Rummet.

Taket är af gips, väl arbetadt, hvarpå
föreställas de fyra årstiderne: golfvet är af

sten. Väggarne äro klädda med Gyllenduks-Tapeter; Rummet försedt med vackra möbler.

Målningar.

Porträtter af K. Carl X Gustaf.

Af Drottning Hedvig Eleonora.

Af K. Carl XII til häst, i kropps storlek, måladt af Ehrenstrahl.

Af Prinsessan af Stegeborg, Hertig Johan Adolfs Dotter, i kropps storlek.

Af Fröken Anna Christina Wrangel.

Af Grefvinnan Christina Charlotta Piper, Riks-Rådet Grefve Thure Gabriel Bjelkes Fru.

Af Fru Märtha Sparre.

Af Fru d'Armagnac.

Af Prinsessan af Mecklenburg-Schwerin, född Prinsessa de Chatillon, Syster til Maréchal de Luxembourg.

Af Grefvinnan Lewenhaupt, född Königsmark.

En Tafla, som föreställer Franska Konungen Chlodovei Dop.

Öfver Spisen, som är brunmålad, med många prydnader och Bilder, är en Tafla, föreställande Jungfru Maria med Barnet och Joseph, och derunder Initial-bokstäfverne til Grefvinnan Wrangels namn, hvilka tillika formera et slags ornament.

Femtonde Rummet.

Grefvinnans Sängkammare. Derifrån har förr gått en löntrappa, som nu är igenmurad nedantil, men öppen ofvantil. Taket är af gips med Initial-bokstäfverne til Grefve C. Gust. Wrangels och hans Fru Grefvinnas namn, konstigt inbundna. Golfvet är af träd.

Väggarne äro beklädde med Gobelins-Tapeter, som föreställa Frälsarens Döpelse, Skapelsen, Paradiset och yttersta Domen.

Sängen har rödt Sammets-omhänge och stolarne äro öfverdragne med samma tyg.

Målningar.

Porträtter af H. E. Herr Grefve M. F. Brahes första Fru Grefvinna, född Friherinna Ulrica Catharina Koskull.

Af hennes yngre Syster, Enke-Grefvinnan Clas Lewenhaupt, född Mariana Eleonora Koskull.

Af Öfverste-Marskalken, Grefve Johan Stenbock.

Af Riks-Rådet, Riks-Tygmästaren m. m. Grefve Arvid Wittenberg til Nyborg m. m.

Öfver Spisen, som är utsirad med flera slags ornamenten och bilder, är en Tafla, som föreställer tvenne Papegojor och en Indiansk Korp.

Sextonde Rummet.

Kalladt röda Kammaren. Taket är af gips. Golvvet af sten.

Väggarne äro klädde med Gobelins-Tapeter, som föreställa Cyri fältslag: vanliga möbler och en Pauluns-Säng med rödt damast-omhänge: Stolarne äro öfverdragne med samma tyg.

Målningar.

Porträtter af Presid. i Comm. Coll. R. C. af K. M. O. Grefve Carl Fredric Piper.

Af hans Grefvinna Fru Ulrica Mörner.

Af Öfver-Kammarherren, C. N. O. Grefve C. G. Piper.

Af Kammarherren och Riddaren, Grefve
Ad. Ludv. Piper.

Af Riks-Rådet m. m. Grefve Adam Lud-
vig Lewenhaupt.

Af General Piccolomini.

Af et Fransyskt Fruntimmer.

Uti Torn-Rummen i denna våning är
icke något, som är värdt at anmärka, utom
at trenne äro försedda med prägtiga gipstak;
och at i et af dessa eller det sydöstra är et
Porträtt af Fru Lisa Baner.

Tredje Våningen.

Corridoren.

Golfvet är af sten: Taket utan målnin-
gar eller ornament.

Uti denna Corridor äro på yttre sidan,
emellan fönstren, Porträtter (Bröststycken)
af Officerare, hvilka tillika med Riks-Mar-
sken, Grefve C. G. Wrangel voro tjenstgö-
rande i Tyska Trettieåra kriget, nemligen:

Öfverste Capel.

Öfverste Thyl.

Öfverste de Vierge.

Öfverste Forbus.

Öfverste Jordan.

Öfverste von der Witt.

General-Major Gust. Horn, (sedan Riks-
Råd, Riks-Marsk och Grefve).

Hertig Frans Henric af Sachsen, Svensk
Öfverste.

General-Major Pfeiffer.

General-Major Caspar Morlon,

General Goltstein.

General Hans Wachtmeister,

Öfverste Gustaf Kurck.

Öfverste Hans Bedduker.
 Öfverste Ovener.
 Öfverste von der Wyk.
 Öfverste Wittkopp.
 Öfverste Gähll.

Taflo.

På inre sidan af Corridoren: en Taflo, som föreställer et dryckeslag, med påskrift: *A poculis absint seria.*

Dito, som föreställer et Vildsvin, skjutit i Tyskland år 1664 af Riks-Marsken Grefve C. G. Wrangel *).

Dito, som föreställer Kejsaren samt Konungen af Frankrike, slutande förbund emot Turkarne, med påskrift:

Turcæ, sanguineis, implebant, cædibus, orbem, Non, tulit, hoc, Cæsar, cum, Gallo, Fœdera, pandit, Quem, modo, bellandi, stimulaverat, alta, libido, Felices, populi, cum, Reges, pace, ligantur.

Tvenne stycken, hvilka föreställa Kejsar Carl V:s segervinningar i Tyskland och Italien, med följande påskrifter; på det ena:

Cæsaris, invictas, acies, parcosque, Triumphos, Italiæ, vidit, tellus, Campique Tecini, Gallorum, Rex, Franciscus, superatur, at, ille, Regale, invictum, servabat, pectore, pectus.

På det andra:

Sic, Romana, acies, Romanus, in agmine, Cæsar, Tunetam, invadens, armis, stetit, atque, Golettam, Turca, colas, pacem, concessam, gaudeat, umquam, ne, post hac, Libycis, Germania, culta, Triumphis.

En Taflo som föreställer, då Chur-Fursten Johan Fredric af Sachsen, som blef fången

*) Den silfverbeslagna Studsare, med hvilken Grefven sköt djuret, förvaras i Rustkammaren.

gen i slaget vid Mühlberg 1547 d. 24 April;
föres för Kejsar Carl V, med påskrift:

*Carolus, exemplum, raræ, virtutis, in, hostem
Debuit, esse, ferox, quoties, doluit, superatus.
Saxo, testis, erit, potuisse, illum, et voluisse
Parcere, subjectis, et, debellare, superbos.*

En stor Tafla, föreställande Sichein och
Dina, Jacobs Dotter.

En Tafla, som föreställer Kejsar Carl V:s
Kröning i Rom, med påskrift:

*Carolus, Augustus, Cæsar, Romanus, amicis,
Auspiciis, Papæ, magna, comitante, caterva,
Eligitur, clamidem, gemmis, auroque, rigentem,
Induitur, Capiti, imponit, Papa, ipse, Coronam.*

Öfver dörrarne äro Kopparstick, som
föreställa: Utsigter af större Städer i Frank-
rike, Tyskland och Italien.

På de inre väggarne neromkring läses
följande Tänkenspråk:

Vita fortuna, non sapientia regitur.
(Lifvets öden bestämmas af lyckan, ej af vis-
heten).

*Nolo putes pravos homines peccata lu-
crari; temporibus peccata latent et tem-
pora patent.* (Tro ej at den elake får göra
det onda ostraffad; i lång tid döljes hans brott;
i sinom tid blir det upptäckt).

Peccatum simile pænæque talis fuit.
(Lika brott, lika straff).

*Fortuna cum blanditur, Captaum sic
advenit.* (När lyckan är störst, är olyckan
närmast).

Parentes äma. (Älska dina Föräldrar).
*Si famam servare cupis dum vivis ho-
nestam, fac fugias animo, quæ sunt mala
gaudia vitæ.* (Den som vill bibehålla et godt
rykte, han må undfly onda lustar).

Itaque Deo supplica. (Böntfall derföre derom hos Gud).

Suum cuique decus posteritas rependit. (Efterverlden bestämmer ens värde).

Quot quantosque labores. (Hvilka stora handlingar!).

Aut bello, aut pace, clarum fieri licet. (Namnkunnighet förvärfvas både i krig och fred).

Tredje våningens Rum

Äro merendels utan Möbler och golfven äro alla af träd.

Första Rummet.

Taket är af gips: väggarne beklädda med Gobelins-tapeter, som föreställa Alexanders fälttåg mot Darius; huru den sårade Porus blir uptagen i Alexanders vänskap, samt Christi Upståndelse.

Målningar.

Porträtter: Af Prinsessan Elisabet, Hertig Johans af Östergöthland Gemål och Konung Carl IX:s Dotter.

Af Prinsessan Catharina, Hertig Johan Casimirs af Zweibrücken Gemål.

Af Hertig Julius Hinric af Sachsen Lauenburg, på sin Liksäng.

Spisen är prydd med Bildhuggerier och målad med ljus färg.

Andra Rummet.

Taket är måladt med åtskilliga Figurer och Ornamenten.

Målningar.

Porträtter: Af Riks-Rådet och Riks-Tygmästaren, Grefve Arv. Wittenberg til Nyborg.

Af Öfverste Kruse d. ä.

Af hans Fru.

Af Öfverste Kruse d. y.

Af Kammar-Presidenten, Gerhard Rehn-sköld.

En Tafla, som föreställer Kejsar Carl V, då han nedlägger Regeringen.

En skön Tafla, föreställande Tarquinii Son, då han öfverraskar och vill förföra Lucretia.

Et Stycke, som föreställer tvenne fåglar, uphängde i et hvalf.

Öfver Spisen, som är lika med den i förenämnde rum, synas bokstäfverne C. G. W.

Tredje Rummet..

Taket är mycket grant måladt, med bokstäfverne C. G. W. i midten.

Väggarne äro behängda med Gobelins-Tapeter, som föreställa Alexanders gång öfver Floden Granicu och huru han slår Per-serne, samt Christi Himmelsfärd.

Målningar.

Porträtter: Af Drottning Catharina Jagelonica, K. Johan III:s första Gemål.

Af Dr. Ulrika Eleonora den yngre och af hennes Syster, Prinsessan Sophia, förmäld med Hertig Carl Fredric af Holstein, tillsammans på et Stycke.

Af Grefve Gustaf Mauritz Lejonhufvud.

Af hans Fru Grefvinna, Amalia von Holtzfelt.

• Af deras Dotter, Fröken Lejonhufvud.

Öfver Spisen, som är utsirad med förgylt Bildhuggeri, är et vackert Stycke: Vulcanus omfamnande Venus.

Fjerde Rummet.

Fordna Drabant-Salen. Taket, med en fördjupning på midten, omgifven med en förgylt ram, är mycket grant måladt och utsiradt efter tidens smak, då det förfärdigades.

Målningar.

Porträtter: Af Riks-Föreståndaren Sten Sture den yngre, i kropps storlek.

Af Hans Gemål, Christina Gyllenstjerna.

Af Drottning Margareta Lejonhufvud.

Af K. Gustaf II Adolf i kropps storlek.

Af Drottning Christina.

Af K. Carl X Gustaf til häst, i kropps storlek, måladt af Ehrenstrahl.

Af Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrangel i kropps storlek, til häst, måladt af Ehrenstrahl. (Under är en stolt påskrift på Fransyska, som innehåller Fältherrens förnämsta krigsbragder och lefnadshändelser).

Af Gabriel Oxenstjerna.

En af Riks-Marsken Wrangels Favorit-hästar *).

Spisen är prydd med förgylt Bildhuggeri.

*) Det var en Spansk häst och berättas at Riks-Marsken sällan nyttjade honom at rida på, utan följde han merendels lös med, och om han vid något tillfälle såg sin Herre omgifven och stängd af fienden, sökte han göra honom väg med slående och bitande. Om hästen ej på 3 dagar såg sin Herre kunde han på intet sätt stillas, förr än han fick se och höra honom.

Femte Rummet.

Taket är prydligt måladt: väggarne klädda med Gobelins-Tapeter, föreställande Alexanders intåg i Babylon, hitskänkta af Kgl. Rådet och Fält-Marskalken, Grefve Nils Bjelke.

Målningar.

Porträtter: Af Konung Gustaf I.

Konung Erik XIV.

Konung Sigismund.

Konung Carl IX.

Konung Gustaf II-Adolf.

Konung Carl X Gustaf.

Don Louis Requesens, Regent af Nederländerne.

Grefve Peter Ernst af Mansfeld, Guvernör af Nederländerne, måladt af Rubens.

Fru Brita Sture, den olycklige Gustaf Baners Enka.

En Grefve Bjelke.

Af Fransiscus Xavierius.

En schön Tafla, som föreställer då Schytiska Drottningen Tamyris låter halshugga Cyrus, med påskrift: *Satia te sanguine quem semper sitisti.*

Öfver Spisen, som är utsirad med förgylt Bildhuggeri, är et Stycke föreställande Europa farande öfver hafvet på en Oxe.

*Sjette Rummet.**Målningar.*

Porträtter: Af K. Christian I i Danmark, med Tysk påskrift, at han regerade 33 år, dog 1481 och blef begrafven i Roskild.

Hans Gemål, Dorothea af Brandenburg.

Kon. Johan I i Danmark, med Tysk på-

skrift, at han regerade 26 år, dog 1513 och blef begrafven i Odensee *).

Christjern II Tyrann.

Hans Gemål Isabella.

K. Christian III i Danmark, med Tysk påskrift, at han var född 1703, regerade 24 år, dog 1559 och blef begrafven i Roskild **).

Kon. Christian IV i Danmark.

Kon. Christian V.

Kon. Fredrik II i Danmark på sin Liksäng.

Kon. Henric IV i Frankrike.

Herr Nils Bjelke.

Maréchal de Luxembourg.

Maréchal de Crequi.

Prinsen af Orleans.

Påfven Urbanus VIII.

Cardinal Richelieu.

Cardinal Mazarin.

Cardinal Infanten.

Cardinal de Guise.

Spisen är prydd med förgyllda Bildhuggerier.

Sjunde Rummet.

Väggarne äro klädda med Gobelins-Tapeter, som föreställa då Alexander tvingar de uproriske Mecedonier och Indier til lyd- nad samt det tilfälle, då han uptager Darii fångna Familj.

Målningar.

Porträtter: Af Kon. Adolf Fredrik; Sten

*) Han blef vald til Konung 1482 och dog 1513 den 21 Febr.

**) Han blef vald til Konung 1534 den 4 Juli och dog 1559 den 1 Jan.

Bjelke och Spanska Generalen, Ambrosius Spinola.

En Tafla, som föreställer Kon. Carl XI på sin Liksäng.

En Tafla, med påskrift: *multiplex avaritiæ prætextus.*

Spisen lika med de öfriga.

Åttonde Rummet.

Här finnes icke något at anmärka, utom tvenne Taflor, som föreställa flera slags frukter och fiskar. Spisen är omålad.

Uti det ena af denna vånings Tornrum äro Porträtter: Af Riks-Rådet och Riks-Marskalken, Grefve Johan Gabrielsson Oxenstjerna.

Af Monsieur le Prince.

Maréchal de Biron.

Le Duc d'Angoulême.

M:r de Chavigny.

Prinsessan de Condé.

Le Marquis de la Force.

Maréchal de Bouillon.

Le Duc les Degieres.

Le Duc de Montmorency.

Le Comte de Harcourt.

Maréchal de Traictz.

Le Duc de Vendôme.

Le Comte de Soissons.

Le Comte Daletz.

Maréchal de Guise.

Maréchal de Guiche.

Af trenne Fransyska Herrar, hvilkas namn äro obekanta.

Uti de öfriga Torn-Rummen i denna våning är icke något at anmärka.

Vestra sidan af denna och fjerde våningen uptages af et enda stort rum, ännu oinredt, som varit ämnadt til Hof- eller Slottskyrka, men hvilket H. E. Hr Grefve Brahe ärnar låta inreda til Rum för det dyrbara Bibliotheket, då det blir en af de prydligaste och största Boksalar.

Fjerde Våningen.

Corridoren.

Golfvet är af träd: Taket måladt.

Emellan fönstren ses målningar:

Porträtter: Af et okänt Polskt Fruntimmer i Sorgdrägt.

Erke-Hertig Carl af Österrike, Kejsar Ferdinand I:s Son.

Hertig Carl af Lothringen.

Hertig Christian af Braunschweig.

Johannes Friisius (Friis) de Hasselhagen, Alstedt et Borreby.

Andreas Kragge.

Grefvinnan Rantzow.

Et okänt Fransyskt Fruntimmer.

Grefvinnan af Dessau.

Drottning Elisabeth i England.

Chur-Fursten Johan Georg af Sachsen.

Hans Gemål Magdalena Sybilla.

Prins Wilhelm af Oranien.

Af et okänt Fransyskt Fruntimmer.

En Tafla, föreställande en Pelican med et mennisko-ansigte på bröstet och underskrift: *Nosce te ipsum.*

Porträtt af Spanska Generalen Ambrosius Spinola.

Favorit-Hästen Favorit.

Porträtt af en Dvärg, spelande på viol, hvilken var i tjenst hos Grefve C. G. Wrangel. På väggen midt emot äro följande Taflor: En med påskrift: *Virtus in actione consistit.*

Dito med påskrift: *Incipiendum aliquando.*

Dito Dito: *Nihil silentio utilius.*

En Dito: *Pecunia donat omnia.*

Dito Dito: *Voluptatum usuræ morbi et miserie.*

Hästen Fidèle.

En Tafla med påskrift: *Virtus invidiæ scopus.*

Dito Dito: *De futuris ne sis anxius.*

Hästen Kortom.

En Tafla med påskrift: *Virtus immortalis.*

Dito Dito: *Mediis tranquillus in undis.*

Dito Dito: *Tute si recte vixeris.*

Dito Dito: *Tempera te tempori.*

Öfver Dörrarne äro Kopparstick, som föreställa utsigter af flera Städer i Frankrike och Tyskland.

Bibliotheket.

Det intager hela östra sidan af denna våning, eller 5 rum, samt ett rum på södra och ett på norra sidan, eller tilsammans 7 Rum.

Sedan det Bjelkeska Bibliotheket ifrån Salestad och det Schefferska ifrån Ek, blifvit med det gamla härvarande Bibliotheket förenade, är denna Boksamling säkert den största enskilda i Sverige. Volumernas antal utom Manuscripter, stiger til öfver 22,000, och genom nuvarande ägaren, H. E. Hr Grefve Brahes nit och försorg har det icke allenast blifvit ökad utan kommer säkert at än vidare ökas:

Detta Bibliothek äger Arbeten i alla Vetenskaper, samt flere ifrån *Seculum Typographicum*; dock mest i Kyrko- och allmänna Historien, Lagfarenheten; men i synnerhet i Svenska Historien, så at knappast på något ställe tilsammans lär finnas flera källor för den Svenska Historie-Skrifvarens och Fornforskarens bemödanden. Det så kallade Bjelkeska Bibliotheket företer särskilt en stor samling af Arbeten i Svenska och Fransyska Historien, utom en mängd Comedier, Tragedier, Romaner, Politiska Tractater m. m. Den Schefferska Boksamlingen innehåller mest Arbeten i Svenska, Fransyska och Engelska samt Allmänna Historien; nyare Litteraturen, Architecturen m. m.

Bibliotheket är äfven försedt med en stor samling af Likpredikningar, Orationer och Disputationer. Et stort antal graverade Porträtter, Planritningar af Städer och Fästningar; Chartor; flere Glober m. m.

Ibland mera sällsynta Arbeten kan anmärkas: *Biblia Polyglotta* på 7 språk, Hebraica, Samaritana, Chaldaica, Græca, Syriaca, Latina, Arabica: *Rudbecks Atlantica: Revelationes Sanctæ Birgittæ*, tryckt på pergament i Lübeck 1492. En öfversättning på Latin af *Ulphilæ Evangel.* m. fl.

Öfver det gamla Bibliotheket, samladt af Wranglar och Bräher, är, genom H. E. Hr Grefve M. F. Brahes försorg en fullständig och i vetenskaplig ordning författad Catalog at tilgå, och öfver den Bjelkeska Boksamlingen har H. E. sjelf, med mycken noggranhet och i samma ordning författat och med egen hand renskrifvit en Catalog.

Manuscript-samlingen är stor och dyrbar. Den innehåller til största delen Brefvexlingar emellan namnkunniga Personer, hvilka lefde på 1600 och första hälften af 1700-årtalen, utom flera Bref och Skrifter från äldre tider samt Politiska och en stor mängd Riksdags-Handlingar.

Ibland sällsynta och dyrbara Manuscripter anmärkas: Curtius, öfversatt på Fransyska och skriven på pergament: Alcoran, på pergament: Matthæi Evangelium och en del af Catechesen på Malabariska, skrifna på palmblad: en Bönebok på pergament: Polens Historia 5 Del. Promptuarium Statutorum omnium et Constitutum Regni Poloniæ MDXC. Gamla Lagens alla Balkar med Domare-Artiklar, 1574, på pergament. Landslagen med flera sällsynta gamla Theologiska Skrifter och Lagsamlingar. Et Manuscript i stor folio, med Titel: Några få Commandord til fyrkanters formerande, leders ombytningar så ock flyglars förändringar, med många ritade plancher, skänkt 1714 Canuti dag af General-Majoren Grefve Abraham Brahe til unge Gustaf Stjerneld, i fadder-gåfva, och 95 år derefter äfven på Canuti dag skänkt af Öfver-Kammarherren, Com-mend. af Nordstjerne-Orden och Ridd. af Konung Carl XIII:s Orden, Herr Friherre S. Stjerneld til den dyrbara Skoklosters Samlingen. Öfver Manuscripterne är en särskilt Catalog uprättad.

Som ofvan är nämndt uptager Bibliotheket 7 Rum. Uti det första, der Wrangelska och Braheska Samlingen börjar, äro fyra Kopparstick, föreställande: Lust-Slottet Escorial: Porträtter af Riks-Drotset, Grefve Per Brahe

d. y., i Ceremonie-drägt, bärande i handen den Kongl. Kronan: Braheska Stamträdet, som börjar med Grefve Abraham Brahe och går högt; men uptager dock ej mera än hans 16 anor. Dessutom finnas här tvenne stora Globes.

Andra Rummet.

Här ses följande stycken, graverade i koppar: Grefve C. G. Wrangel til häst: Skokloster, sådant det var ärnadt at byggas: Wrangelska Palatset i Stockholm, nu Kungshuset kalladt, och St. Petri Kyrka i Rom.

Tredje Rummet.

Är det största af Bibliotheks-rummen.

Öfver de tre Dörrarne, samt öfver Bokhyllorna finnas prydliga plåtar anbragte med följande gyllene inskrifter:

Nunquam potest non esse virtuti locus.

Illustrandam virtutem acuunt.

Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.

Curæ leves loquuntur, ingentes stupent.

Sola gloriæ cupiditas non senescit.

Cum fænore reddunt.

Quorsum opus amicis si modo faveat

Deus.

Adolescentiam alunt.

Decor omnis ab illis.

Nihil tam arduum quod usu superari non possit.

Levis est dolor qui capere consilium potest.

Nascitur hinc ordo.

Serenant et ornant.

Generoso atque volenti animo nihil difficile.

Jubent revirescere Lauros.

Disce pati et humana contemnere.

Sola temporis avaritia honesta.

Mora sæpe malorum dat causas.

Inaniter non utuntur.

Cui Deus auxilio est nemonocere potest.

Beatus est qui non cupis quæ non habet.

Senectutem delectant.

Merces et causa laborum.

Tota vita discendum est mori.

Colit ardua virtus.

Superis grata et imis.

Fortuna opes non animum auferre potest.

Porträtter: Af Riks-Rådet Thure Bjelke, som halshöggs på Linköpings Torg år 1600.

Dito af Riks-Rådet Hogenschild Bjelke.

Öfver Bokhyllorna äro dessutom på träd väl målade Porträtter i miniatur af:

Riks-Rådet, Grefve Nils Brahe.

R. R. Gustaf Bjelke.

R. R. Bengt Oxenstjerna.

R. R. Svante Baner.

R. R. Clas Rålamb.

Pomponie.

Grefve d'Aveaux.

Cardinal Fleury.

Cardinal Mazarin.

Cardinal Richelieu.

Colbert.

Tellein.

Louvois.

Preussiske Ministern Dankelman.

Riks-Rådet Frih. Schering Rosenhane.

R. R. Per Sparre.

R. R. Grefve Erik Oxenstjerna.

Riks-Drotset, Grefve Magn. Gabr. de la Gardie.

Riks-Drotset, Grefve Per Brahe (förmodligen d. y.).

Dessutom ses en större Tafla, som föreställer Caron med sin Färja.

Äfven förvaras i detta Rum den Länstol, i hvilken K. Carl X Gustaf skall hafva afsomnat i Götheborg.

Fjerde Rummet.

Här börjar egentligen Bjelkeska Boksamlingen.

Porträtter:

Af Riks-Rådet Grefve Nils Bjelke.

R. R. Gustaf Baner, halshuggen på Linköpings Torg år 1600.

Erik Sparre, Riks-Råd och Cancellor.

Cardinal Fleury.

Taflor, som skola föreställa: Solon, Pythagoras, Homerus, Sokrates och Thucydides.

Uti en Skrifpulpet i detta rum förvaras en Urna, funnen i et Stenkummel vid Byn Bro, i Tolta Socken och Upland år 1729, vid hvilket tilfälle aska och obetydliga lemnigar af ben funnits uti och omkring Urnan. Likaledes en annan Urna, funnen år 1704 i en åkerbacke vid Måby gård i Arnäs Socken och Vester-Norrland.

Femte Rummet.

Uti detta Rum är den egentliga Manuscript-samlingen i skåp förvarad.

Porträtter.

Af Cardinalen Albertus i kropps storlek *).

*) Han var Son af Chur-Fursten Johan I af Brandenburg, född 1490 den 28 Juni. Blef

Af Cardinal Johannes II.

—	—	Andreas Bathoreus.
—	—	Eberhardus.
—	—	Martinus Ferber.
—	—	Fabianus Delucianus.
—	—	Simon Rudnisky.
—	—	Tidemannus.
—	—	Martinus Cromorus.
—	—	Paulus de Legendorff.
—	—	Johannes Stanislaus Sbaski.
—	—	Wenceslaus Leczinsky.
—	—	Johannis Stephanus Wydzca.
—	—	Johannes Albertus.
—	—	Henricus II.
—	—	Jordanus.
—	—	Af Michael Stephanus Radzi- eïowsky.

Kon. Carl X Gustafs Stamtafla och anor, stucken i koppar.

K. Carl XII:s Stamtafla äfven stucken i koppar.

En målning i olja, Bröststycke, som är konstigt sammansatt af Böcker, och kallas Bibliothekarien.

Här finnes äfven 3 Runstafvar.

Uti detta Rum förvaras et Spanskt Rör med elfenbens-knapp, och Perspectif inuti, at den kunnat nyttjas i stället för Tub, och har K. Carl XII nyttjat den i Fälttågen åren 1716, 1717 och 1718 i Norrige. Den har va-

Biskop i Magdeburg 1513 och Chur-Furste i Maintz 1514 samt dog 1545 d. 27 Sept. Han var mycket vällustig och slösagtig, och kunde ej lösa sitt pallium, hvarföre han nyttjade det skändeliga Aflats-krämeriet, och det sätt hvarmed denna handel drefs påskyndade Luthers föresats at strida deremot.

rit en tver hand längre, än den nu är, men blifvit afskuren, emedan den var sprucken. Efter Konungens död har framl. Hof-Marskalcken, Baron Gustaf von Düben tagit den til sig och skänkt den til sin Svåger, Landshöfdingen Baron Brauner, hvarefter Baron Joh. Brauner förärat den til Salestad, derifrån kappen kommit til Skokloster.

Öfver Dörrarne äro följande inskrifter:

Rure contentus potest dicere spes et fortuna valet.

*Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut alia quærat felicitas, cujus dulcedo non est fallax *).*

Sjette Rummet.

Detta Rum uptages af Schefferska Boksamlingen, hvilken genom arf tilfallit H. E. Herr Grefve M. F. Brahe. Äfven finnes här en dyrbar samling af Chartor och Kopparstick samt 7 Glober.

Här förvaras äfven Riks-Marsken, Grefve Carl Gust. Wrangels Brefvexling ifrån år 1638 til 1673, som innehåller Bref til Riks-Marsken ifrån flere regerande och andra Personer, hvilka i den tiden deltog i allmänna ärendena, lemnandes denna Brefsamling mycken uplysning i Tidehvarfvets hihistoria. Brefven äro i alphabetisk och Chronologisk ordning inlagde i 347 buntar.

Sjunde

*) Öfver den tredje dörren är en inskrift på Italienska; men så orätt skrifven at den ej kunnat anföras.

Sjunde Rummet.

Här finnes en mängd gamla Chartor och Planritningar af Städer samt Böcker, hvilka ännu icke äro i ordning ställde; men hvaribland kan anmärkas en fullständig Samling af Moniteuren ifrån år 1789 til 1816.

Uti det ena Torn-Rummet i denna våning finnas flere Mathematiska och Astronomiska Instrumenter samt graverade kopparplåtar, föreställande: Birger Jarl och hans Gemål: Grefve C. G. Wrangel til häst: Braheska Stamträdet: Friherreskapet Cajana: Petrus Brahe til Tärna: Joachim Brahe til Rydboholm: hans Fru Margareta Wase: Per Brahe til Visingsborg: Grefve Gustaf Brahe: Grefve Magnus Brahe: Grefve Abraham Brahe: Elsa Gyllenstjerna: Per Brahe til Visingsborg, den yngre: Grefve Nils Brahe: Grefve Joachim Brahe: Christina Catharina Stenbock. Porträtter målade i olja af Tycho Brahe och Riks-Drotset Grefve Per Brahe d. y.

Uti det andra Torn-Rummet äro Porträtter af Tycho Brahe; Hertig Wilhelm af Sachsen, (Likstycke), samt elfva Kopparstick, som föreställa Romerska Kejsare.

Taken i denna våning äro målade på gamla viset med blomster och flera slags figurer samt Bjelkarne synliga.

Södra och norra sidorna af denna våning uptagas af Rustkammaren.

Den innehåller en stor och märkvärdig samling af alla slags Gevär och Vapen ifrån äldsta til närvarande tider, och kan man i denna intressanta och dyrbara Samling, i

synnerhet hvad Skjutgevär angår, upfatta så til sägandes, hela deras Historia.

Rustkammaren indelas i den Wrangelska och Braheska.

Den Wrangelska

Uptager tre Rum. Vid dörren utanföre står på hvardera sidan en full Rustning uppställd samt en handpik vid hvarje och tvenne Metall-kanoner med Wrangelska vapnet. På den inre dörren til första rummet, stå följande inskrifter, öfverst: *Filo non ferro trahimur*. Längre ner: *Meridei luce clarior*. Öfver dörren i samma rum är Grefve-vapnet af Salmis i lifliga färger anbragt.

Här förvaras omkring 1250 Skjutgevär af alla slag, såsom Falconetter, Studsare, Lodbössor, Hagelbössor, så kallade Svinryggar, Pistoler, Puffertar m. fl. En mängd Sablar, Svärd, Slagsvärd, som synas vara ifrån Hedenhös, Värjor, Bödels-svärd, Dartar, af hvilka flera äro förgiftade, Stålbågar, Koger, Pilar, ibland hvilka flera Indianska, 21 vackra Metallstycken och Mörsare.

Ibland Skjutgevären äro flere dyrbara pjäser, inlagda med guld, silfver och eltenben, med stockar af dyrbara trädslag: Flera konststycken; såsom en Orgelbössa med 9 pipor eller rör til ett lås: Et par Pistoler, hvilkas stockar äro prägtigt arbetade af elfenben och hafva tilhört Drottning Christina; et par andra med lika stockar; en Studsare, som tilhört Riks-Rådet och Riks-Marskalken, Grefve Johan Axelsson Oxenstjerna, utom flera märkelige Gevär, om hvilka det skulle blifva för vidlyftigt at något anföra.

Ibland Svärd, Värjor och Sablar anmärkas flere dyrbara, med guld och silfver be-

slagna samt besatte med ädla stenar: Äfven andra, hvilka kunna anses af någon märkvärdighet, såsom: et Svärd, hvilket Jóhan Ziska skall hafva fört i Religions-kriget 1419, förmodligen tagit i Prag af Riks-Marsken, Grefve C. G. Wrangel: en prächtig Sabel och Sköld, förgylte och med dyrbara stenar besatta, hvilka äro tagne af bemälte Grefve i Polska kriget: en Värja och en Sabel burne af samma Herre: en Värja som tilhört Fält-herren Herman Wrangel samt en dess Pantsarstickare: Konung Fredric III:s i Danmark Jagtsvärd: Turkiska, Ungerska, Chinesiska och Ryska Sablar: fordna försvars- och anfalls-Vapen af nästan alla slag m. m.

För öfrigt ses åtskilliga anmärkningsvärda saker: et par Armskenor af silfver med blå stenar, tagne af Grefve C. G. Wrangel ifrån en Polsk Voiwod: Gr. C. G. Wrangels sporrar: Polska och Turkiska Commandostafvar; en förgiftad damascherad Sabel: Harnesk; fullständiga Rustningar; Pantsarskjortor; Jernhandskar; Casquetter; Hjelmar; en Sköld, skönt arbetad, som säges hafva tilhört Kejsar Carl V; 3 par Tofflor, som sägas hafva tilhört Christjern II, Erik XIV och Drottning Christina; Modeller til Skoklosters Slott och Gripenberg; Modeller til åtskilliga Krigs-machiner; en Indiansk Canot; Carousels-kläder; flera Käppar och Runstafvar; tvenne Fanor med Wrangelska vapnet samt en Dalkarls-fana m. m.

Braheska Rustkammaren

Uptager, på sidan midt emot, likaledes tre Rum. Vid ingången äro upställda tvenne fulla Rustningar med tvenne handpikar.

Här finnas öfver 430 Skjutgevär af alla slag, ibland hvilka många äro dyrbara, och märkas: en Lodbössa, som tilhört K. Gustaf II Adolf, med hans Porträtt i elfenben på stoc-ken: en Bössa, som tilhört den olycklige K. Ludvig XVI, med hans vapen och Initial-bokstafven til hans namn: en Lodbössa, som tilhört den olycklige Grefve Erik Brahe: en Orgelbössa med 12 pipor eller rör til ett lås m. fl.

En stor mängd Slagsvärd; Värjor; Sablar; Dartar; Pantsarskjortor; Harnesk; Rustningar; Hästharnesk; Stridsyxor; Kaskar; Hjelmar; Bågar; Pilar; Koger; Bardisaner; Sköldar; och anmärkas det Svärd, hvarmed de lika olycklige som oskyldige Riks-Råden, Gustaf Baner, Erik Sparre, Sten Baner och Thure Bjelke, halshöggos på Linköpings Torg år 1600 den 20 Mars: En Värja, som tilhört R. R. och Fält-Marskalken, Grefve Leonhard Torstenson: En Sabel, som R. R. och Généralen Nils Brahe tagit af en Polsk Voiwod, och med hvilken Grefven sedan afhögg hans hufvud: Et Bödels-svärd, som blef til Grefve Nils Nilsson Brahe öfverlemnadt, då han intog Fredricsodde i Norrige: En lång Stukat, som Riks-Drotset, Grefve Per Brahe d. y. nyttjat i Tyska kriget: En Värja, som nyttjadas af Gen. Maj. Grefve Abrah. Brahe vid Tönningen: En Civil-värja, som tilhört Öfversten, Gr. Erik Brahe och öfverlemnades af Riks-Rådet, Grefve Nils Bjelke, til den öfver Grefve Brahe år 1756 nedsatte Riksens Ständers Commission: En Värja, som Grefven sjelf aflemnade til samma Commission: En Jagt-knif, som tilhört Kon. Fredric I, m. m.

Dessutom förvaras äfven i denna Rustkammare flera saker, hvilka kunna förtjena at anmärkas, såsom: Kon. Carl IX:s Krönings-sporrar; Hertig Jacobs af Curland Knif-foderal, med hans vapen, märkligt för Pjecernas storlek: en Handpik äfven honom tilhörig, af ovanlig storlek; en Tröja af Atlas, som Grefve Nils Brahe nyttjade i slaget vid Lützen 1632 den 6 Nov. då han blef blesserad och d. 21 i samma månad afled i Naunburg: Grefve Nils Bjelkes hatt, som han nyttjade i slaget vid Lund 1676, då en kula gick genom hatten, utan at skada Grefven: Grefve Erik Brahes Skinnkyller, Handskar och Harnesk: et Armbost nyttjadt af K. Gustaf I: Gustaf II Adolf i full Rustning, gjuften af messing i miniatyr: en stor mängd Sadlar och Ridtyg, ibland hvilka en tilhört Drottning Christina: flera Turkiska Sadlar: K. Fredrik I:s skjutväska: Olof Sverkerson Elfkarls jernhand och värjfäste: Turkiska hästsvansar: flera rara och dyrbara käppar, samt en käppkrycka, som tilhört K. Erik XIV: en Fana med Bjelkeska vapnet m. m.

Trapporna.

Uti Södra Trappan finnas följande Målningar:

En Tafla med påskrift: *Amicitia trutina.*
Dito Dito *Festina lenté.*

Tafla som föreställer en Cardinal-Infant i sin Costum.

Et Blomsterstycke.

Favorit-hästen Näsvis.

Dito le Duc.

Tafla, som föreställer en sofvande Venus.

Dito som föreställer en mordbrand.

Utsigt af Fästningen Tranquebar.

Et skånskt Landskapsstycke.

Favorit-hästen Monarque.

Dito Stenbocken.

En Tafla, som föreställer då Kejsar Carl V afsäger sig Regeringen, med påskrift: *Carolus, innumeris, redimitus, tempora, lauris. Bellorum, vitat, fremitus, atque, otia, querit, Sacra, Monasterii, sic, bello, strenuus, heros, Deseruit, terras, tradens, sua, Regna, Philippo.*

En Tafla, som föreställer en af samma Kejsares Triumfer, med påskrift:

Milite, Cæsareo, Borbonius, occupat, heros, Magnanimus, Magni, Capitolia, celsa, quirini, At, fidens, armis, dum, mænia, scanderet, urbis, Concidit, heroes, sic, sic, iuvat, ire, per, umbras.

I Norra Trappan.

En Tafla med påskrift: *Sors sua quemque beat.*

Dito Dito *Agriculturæ beatitudo.*

Favorit-hästen Aimable.

Dito Fursten.

En Tafla med åtskilliga Fruktsaker och Fåglar.

Favorit-hästen Galant.

Dito Oldenburgaren.

Dito Gyllenlöw.

En Tafla, som föreställer en Valfisk-fångst och Trankokning.

En Tafla, som föreställer en flygt, med påskrift: *Curæ inevitabilis.*

Tvenne Porträtter af Narren i Wrangelska Huset, Hinric Hasenberg.

I Deleens & C:o Bokhandel säljes:

Priserne äro i Bancomynt.

- A**dler, Christna Religions- och Kytko-Historien til
Läsning för ungdom i sammanhang med Bibliska Hi-
storien 24 sk.
- Akrell, plankarta öfver Stockholm. 16 sk.
- Almanacks-plancher, 4 årgångar. 4 R:dr 40 sk.
- Archambaud eller pligt och kärlek. Skådespel i 3 Ak-
ter. 24 sk.
- Archiv för Animal Magnetism, 3 Del. 2 R:dr 8 sk.
- Archiv för nyare resor, 6 Band med plancher. 15 R:dr.
- Aschling, Prakt. Afhandl. om Sjö-Artilleriet med Bi-
hang. 36 sk.
- Bastholm. Om de dödes upståndelse. 12 sk.
- Bauer, Bibliotek i Allmänna Geographien. 1 Del. Alex.
Selkirchs sällsamma äfventyr m. m. med 2:ne gravu-
rer, prenum. på 11 återstående Delar. 2 R:dr.
- Bellman, Skaldestycken, af. 2:ne Del. 4 R:dr.
- Fredmans Epistlar med Musikbilagor. 4 R:dr.
 - Fredmans Sånger, med Musikbil. 3 R:dr 16 sk.
 - Bacchi Tempel, med grav. och Musikbilagor.
3 R:dr 24 sk.
 - Bihäng. til Fredmans Epistlar. 1 R:dr.
- Blanchard, Store Mäns Lefv. med Portr. 8 Del, 9 Rdr.
- Brahe, Tänkebok, utgifven af D. Krutmejer. 16 sk,
- Bredow, Läsebok i allmänna historien för ungdom, 3
Delar. 3 R:dr 40 sk.
- Buchholz, Europeiska Staternes historia efter freden i
Wien 1809, med Porträtter. 6 Delar. 11 R:dr 32 sk.
- Campe, Geogr. Bibliotek för Ungd. 16 Del. 8 R:dr 8 sk.
- Campe, några ord til den giftvuxne ungdomen. 40 sk.
- Dahl, Latinsk Grammatica, ny uplaga ex. 1 R:dr.
- Daubenton, Undervisning för Fårherdar och Hjördägare.
2 R:dr.
- Deleen, Fransyskt och Sv. Lexikon, jemte Dictionnaire
des Synonymes, ou acceptions de la langue Française,
samt Dictionnaire des difficultés de la langue Fran-
çoise, ex. 12 Rdr, Velskt band 13 R:dr.
- Deleen, Engelskt och Svenskt Lexikon ex. 8 R:dr.
- De Pradt, Congressen i Wien 2 R:dr.
- Ehrensverd, Resa til Italien med colorerade plancher,
Velin. 10 R:dr.
- Elmeen, Catarina II:s lefverne. 2 R:dr.

- Euler, L. Bref til en Tysk Prinsessa m. m., med plancher. 3 Del. 3 R:dr 16 sk.
- Familj-gåfvan, eller stycken, egnade åt högtidligheter inom Familjerna. 2 R:dr 24 sk.
- Floderus, Handlingar hörande til Carl XII:s Historia, med pren. 2 R:dr 16 sk.
- Fruentimmers-Läsning för 1819 med en Musikplanche. 16 sk.
- Genlis, de, Adèle et Théodore, ou lettres sur l'éducation, 4 Vol. relié. 4 R:dr.
- Geyer och Afzelius, Svenska Folkvisor med Musikbilagor, 3:ne Del. 7 R:dr.
- GUSTAF III:s Skrifter. 6 Del. 9 R:dr.
- 14 gravurer til GUSTAF III:s skrifter. 6 R:dr.
- Harms, De Christnas tro. Försök til en ny Lärobok i Christendomen. 40 sk.
- Heinrich, Tysk och Svensk Gramatica vb. 1 R:dr 16 sk.
- Heinrich, Tyskt och Svenskt Handlexicon 2 R:dr 32 sk.
- Svenskt och Tyskt Dito 2 R:dr 16 sk.
- Hällström, Förskrifter, graverade. 1 R:dr 16 sk.
- Krutmejer, Lärdomar af djurens exempel med colorerade plancher 24 sk.
- Lagsamling, fortsättning til år 1819 m. m. 2 R:dr 20 sk.
- Lehnberg, Predikningar, 3 Del. hfr. band. 8 R:dr.
- Lidners arbeten, ny uplaga. 2 R:dr 36 sk.
- Lilljegen, Nordiska Fornlemningar, 2:ne Häften med prenum. 2 R:dr 32 sk.
- Lilljegen, Skandinaviska fornålderns Hjeltesagor, 2 D. med pren, 6 R:dr.
- Münster, Predikningar, af. 2:ne Delar. 2 R:dr 32 sk.
- Nordforss, Svenskt och Franskt Lexicon. 6 R:dr.
- Psalmböcker, med Latinsk stil, franskt band. 2 R:dr.
- Recueil de lettres, discours et proclamations de CHARLES JEAN. 2 R:dr.
- Rosén v. Rosenstein, Hus- och Res-Apotek. 24 sk.
- Rothlieb, Beskrifn. om Skokloster, med utsigt af Slottet och Kyrkan. 40 sk.
- Råttfällan, et lustigt Sällskaps-spel med tärning. 1 R. 16 sk.
- Scheffer, Chemiska Föreläsningar, utgifne af T. Bergman. 1 R:dr 24 sk.
- Schubert, betraktelser öfver Naturvetenskapens minst utredda problem. 2 R:dr.
- Schubert, Rosengården, eller nytt och gammalt, hörande til läran om människosjälén. 1 R:dr.
- Schröck, Svenska, Norska och Danska Reformations-Historien. 32 sk.
- Schönström, kort inledning til Svenska Historiens förbättrande. 36 sk.
- Schwartz, Mineralogi med 7 grav. tabeller. 36 sk.

- Selling, Anvisning til Läns-Kammarverket, ny uplaga.
2 R:dr.
- Spå-kort, med colorerade figurer. 1 R:dr.
- Stael, Friherrinnan, Reflexioner öfver Franska Revolutionens vigtigaste händelser. 6 R:dr.
- Strinnholm, Svenska folkets Historia under Vasa Ätten.
1 Del. 1 R:dr 16 sk.
- Strömbom, Handbok för Bruksbetjenter 2 R:dr.
- Symönster för unga Fruntimmer. 2:ne Häft. 3 R:dr.
- Tal, Bref och Proklamationer af H. K. H. CARL JOHAN. 1 R:dr 16 sk.
- Tollesson, Vår Herres och Frälsares JESU CHRISTI lefverne och lära m. m. 3 R:dr.
- Weste, Svenskt och Franskt Lexicon. 8 R:dr.
- Widström, Erotiska Sånger, med en vignett. 16 sk.
- Wålin, Fäderneslandets Historia, 10:de uplagan. 1 R:dr.
- Zimmerman, Jorden och dess Invånare. 5 Del. 10 R:dr.
-

(69) Be

5/8

SPECIAL

88-B

5364

bound w./

88-B

14846

88-B

14847

THE GETTY CENTER
LIBRARY

